

בס"ד

שיעורי

"החיזוק היומיי"

שנמסרו בבית המדרש
"אור חיים" פארשעי

פרשת יתרו

לזכות רפואה שלמה
מלכה בת רחל, מיכאל בן שולמית, יעקב משה בן דבורה שירה
ואברהם יהודה בן שרה רבקה

וישמע יתרו (יח, א). שבע שמות נקראו לו... יתר על שם שיתר פרשה אחת בתורה 'ואתה תחזה'. יתרו לכשנתגייר וקיים המצוות הוסיפו לו אות אחת על שמו. (רש"י) אמר החידושי הרי"ם זי"ע, יתרו היה ענוותן גדול ולכן קרא את עצמו יתרו, לציין שהוא הרגיש את עצמו למיותר לגמרי, כאדם שאין בו שום תועלת. הוסיף לו הקב"ה אות על שמו וקרא לו 'יתרו', שההרגש שהוא מיותר היתה רק שלו, אבל האמת אינה כן, כי היה משכמו ומעלה.

וישמע יתרו (יח, א). מה השמועה ששמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (רש"י). ביאור נפלא אמר הרב יוסף ליב ננדיק שליט"א: כך טיבו של עולם, יכולים לשבת מספר אנשים ולהאזין יחדיו לאותו סיפור, ובכל זאת ישמע כל אחד מהם את הסיפור בצורה שונה, ואף יגיע למסקנה שונה. לדוגמא, כאשר יוצאת שמועה כי פלוני

התעשר, אוהביו ישמעו וישמחו, הסוחרים ידעו כי כדאי מעתה לבוא במסחר עימו, ואילו הגנבים ירהרו על מקום נוסף שנודמן להם לפרוץ... גם אנו צריכים לבחון את אשר אנו שומעים, יש וצדיק נותן דרשה לפני קהל עצום ורב, וגדולה מאוד ההתלהבות, והנה נדמה לנו שמיד לאחר הדרשה ישובו השומעים כולם בתשובה שלמה, אך לצערנו לא כך קורה, יהיו שיהנו מהדרשה ובה יסתיים עבורם העניין, ודאי שיהיו גם כאלו אשר הדרשה תותיר חותם בנפשם ולאחריה יעשו שינוי באורח חייהם ובקיום המצוות. שמיעה לצורך שמיעה בלבד כמעט שאין בה תועלת, שהרי גם העמים שמעו את הניסים שעשה

הקב"ה, כנאמר "שמעו עמים ירגזון" (טו, יד) ואף רעד אחז בהם, אך בזה הדברים הסתיימו, לא היתה המשכיות לשמיעתם. מן האדם נדרש להסיק את המסקנה הנכונה המתפרשת מן השמיעה. ליתרו היה יתרון בשמיעתו. היתה לו לא רק שמיעת האוזן אלא שמיעת הלב!!! על פני העמים האחרים. השמיעה היתה עבורו המפתח לעשות מעשה. השמיעה גרמה לו להחליט: אני בא! אני חוזר לאבינו שבשמים! הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל המחיש את דברי רש"י הנ"ל במשל: אדם הלך באמצעו של כביש סואן ועמוס מכוניות

נוסעות, הנהגים צופרים לו שיזוז מדרך נסיעתם ולא יפריע לתנועה, אך אותו אדם אינו משים לבו לבקשותיהם. שוב צופרים לו הנהגים ביתר חוזקה כדי שישמע. מפנה אותו אדם ראשו לעברם ואומר להם: "שמעתי! שמעתי את צפירותיכם!" פונה אליו אחד מן הנהגים ואומר לו: "האם לזו תקרא שמיעה? הרי שמיעה פירושה, נתינת אפשרות לכלי הרכב להמשיך בדרכם. וכי מה תועיל ה'שמיעה' ללא ביצוע מידי של כוונת הצפירה?" זהו שכתב רש"י "מה שמועה שמע

וישמע יתרו (יח, א). שבע שמות נקראו לו... יתר על שם שיתר פרשה אחת בתורה 'ואתה תחזה'. יתרו לכשנתגייר וקיים המצוות הוסיפו לו אות אחת על שמו. (רש"י) אמר החידושי הרי"ם זי"ע, יתרו היה ענוותן גדול ולכן קרא את עצמו יתרו, לציין שהוא הרגיש את עצמו למיותר לגמרי, כאדם שאין בו שום תועלת. הוסיף לו הקב"ה אות על שמו וקרא לו 'יתרו', שההרגש שהוא מיותר היתה רק שלו, אבל האמת אינה כן, כי היה משכמו ומעלה.

וישמע יתרו (יח, א). 'יתר' על שם שיתר פרשה אחת בתורה 'ואתה תחזה'. באסיפה בעניני הציבור קם גדול אחד ופתח בדברי ביקורת על כמה דברים שלדעתו היו יכולים להיעשות בצורה טובה יותר. אמר לו הרה"ק האמרי אמת זי"ע, ביקורת בלבד זה לא גדולה, העיקר הוא לשאת בעול ולראות כיצד לתקן ולהיטיב להבא". והוסיף, חז"ל הסבירו שיתרו נקרא יתר על שהוסיף פרשה אחת בתורה, ורש"י מדגיש שמה שמייחד את יתרו היא לא הביקורת של - 'לא טוב הדבר אשר אתה עושה' (פסוק יז), אלא עצתו כיצד לתקן את הדברים להבא - 'ואתה תחזה' (פסוק כא).

וישמע יתרו (יח, א). מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (רש"י) הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע אמר, כתיב ויבא יתרו ולא כתיב ויצא לפני זה וזה שואל רש"י מה שמועה שמע ובא בלי להחליט לפני זה לצאת אלא הגיע פתאום, אלא שמע מלחמת עמלק, שעמלק רץ ארבע מאות פרסה בלי לחשוב כי ידע שאם יחשוב לא ילך, ויצא בלי מחשבות, ולזה בא יתרו בלי מחשבות כי שמע שעמלק רץ, כך גם 'מאויבי תחכמני' גם אני יעשה כן.

וישמע יתרו (יח, א). 'מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק' (רש"י). ביאור צדיקים (רמתיים צופים) שהכוונה - איזו שמועה שמע יתרו שממנה הבין והרגיש שיש בכוחו להיות מבני ישראל, ושיוכל לעמוד בקיום כל התורה כולה ומצוותיה? אלא ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שאין חפץ הקב"ה בנצחון על היצר אלא כל רצונו הוא המלחמה בו, וכל יסוד היהדות הוא המלחמה התמידית עם היצר הרע, על כן אמר, אם זה עיקר התורה כולה, אף

הצדיק ולראות את הנהגתו, כפי הכלל ש"אינה דומה שמיעה לראיה".

וישמע יתרו את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו, כי הוציא ה' את ישראל ממצרים. מה היה אותו מאורע שעשה רושם גדול שגרם ליתרו לרוץ ולפגוש את משה חתנו.

רבי יהושע אומר: מלחמת עמלק שמע.

רבי אלעזר המודעי אומר: מתן תורה שמע.

רבי אליעזר אומר: קריעת ים סוף שמע.

הרי כולם שמעו א"כ מה גדולתו של יתרו ?

כדי להבין את התשובה אביא משל: בעיירה אחת היה יהודי שניצל את היותו בלעדי בשוק ההלוואות והיה מלווה בריבית. הוא אף ניצל את ההזדמנות העיסוקית והפריז בריביות. כל היהודים בלית ברירה לוו ממנו ולא פעם התלונונו אצל רב היישוב שהם ורכושם כבר שייכים לאיש שמעשיר על גביהם.

יום אחד הכריז המלווה שהוא מעלה את הריבית באחוז אחד ומי שלא מעונין שיחזיר את ההלוואה...

הפעם דרשו מהרב לעשות מעשה מכיוון והמלווה נמנה בין עשירי המקום לא מצא הרב את ההזדמנות להוכיחו.

והנה אחד מעשירי העיירה הלך לעולמו שהיה מוכר כחבר טוב של אותו מלווה בריבית. החליט הרב לנצל את ההזדמנות ולנסות להוכיח את האיש דרך ההספד שיספוד לנפטר.

שעת ההלוויה הגיעה, כל התושבים עמדו מול מיטתו של הנפטר והמלווה בניהם. הרב הכין דרשה חוצבת להבות, דיבר בשבחו של הנפטר שהיה צדיק וירא ה'. "כי לא במותו ייקח הכל..." לא לוקחים מכאן כלום! הכריז הרב, תוך כדי שהוא מסתכל על המלווה לראות כיצד הדברים משפיעים עליו. בזוית העין הרב רואה איך שמידענו מהנהגו בראשו והרב ממשיך ביתר התלהבות: ראו האדם נולד עם ידיים קפוצות כאומר: "אני באתי לקחת הכול", והנה הנפטר עם ידיים פתוחות ומעיד "לא לקחתי כלום..." עד שהיה ניכר גם לנוכחים שהנ"ל הבין היטב את דברי הרב. לאחר שסיים הרב את הדרשה הגיע אליו המלווה בריבית ואמר לו: "כבוד הרב, אני מכיר אותך 30 שנה אף פעם לא שמעתי דרשה כזאת..." כשהרב מתמלא סיפוק וכבר מבין שאין

ובא? – השמיעה צריכה שתשפיע על מעשי האדם, ואם אין היא משפיעה, אין זו "שמיעה אמיתית". השמיעה נבחנת רק בכך שהיא מולידה מעשה לאחר מכן. כשנבחן את עצמנו יווכח לגלות שלמרות היותנו שומרים תורה ומצוות ויודעים ערכה של כל מצווה מ"מ אין אנו שומעים נכונה את ציווי של הקב"ה. כפי שמעיד הפסוק, יתרו שמע מה ששמעו כולם – קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת (טו, יד), והרי כל העולם כולו נפלה עליהם אימתם של ישראל, כאשר ראו ניסיו ונפלאותיו של הקב"ה, אם כן מהו המיוחד בשמיעתו של יתרו? אלא באה התורה להעיד לנו ש"וישמע יתרו", השמיעה אצלו לא היתה כמו אצל כולם. ברגע שהוא שומע שיש מנהיג ובורא לעולם, הוא מסיק מסקנות, עוזב את הרגלי חייו, את מקומו ומעמדו, והולך לחפש את האמת, ואפילו תהיה היא במדבר, ובמקום שומם, שם מוצא הוא את מבוקשו. ולא זו בלבד, אלא אף מודה הוא בפה מלא.

וישמע יתרו כהן מדין חותן משה (יח, א). רבי יחזקאל שרגא משינובה היה רגיל מנעוריו לשחר את פני צדיקי דורו, והיה נוסע תדיר לצדיקים. פעם תמחו בפניו על כך, שהרי מעולם לא מש מאהלה של תורה, ומה ראה לכתת רגליו למרחקים ולא הסתפק בשיבה באהלו על דלתי התורה. הרה"ק השיב: "חז"ל דרשו על הפסוק וישמע יתרו' מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק'. ולכאורה תמוה, מדוע המתין יתרו עד אחר מלחמת עמלק, וכי קריעת הים לבדה אינה מרעישה דיה כדי להתעורר ולבוא? ומדוע כלל היה צריך לבוא למשה, וכי לא היה יכול לקבל על עצמו עול מלכות שמים בהיותו במדין? אלא ששתי השאלות מתורצות זו בזו. כאשר יתרו שמע על קריעת ים סוף התעורר באמת לקבל עול מלכות שמים בעודו במדין, ולא בא למשה, משום שסבר שדי בקבלת העול במקומו. אולם כאשר שמע על מלחמת עמלק, הבין מכך ששמיעה לבדה אין בכחה להשפיע, שהרי עמלק בודאי גם הוא שמע על קריעת ים סוף לישראל, ולמרות זאת בא להלחם אתם מכאן למד, ששמיעה לבדה אינה מספקת, וכדי לקבל עול מלכות שמים צריך להסתופף בצלו של

צורך בתוכחה שתביא להורדת הריבית ואולי בכלל. הוא ממשיך: "זה באמת חשוב שיבינו כבר האנשים בעיירה שלא לוקחים מכאן כלום הרב היה צריך לראות איך הם רבו איתי כשהעלתי את הריבית, וכי אינם מבינים שלא יקחו מכאן כלום".

לא פעם אנשים שומעים מה צריך לעשות הם חושבים שזה לא מדבר אליהם ולכן הם לא נוקטים אף פעולה מעלתו של יתרו הוא "שמע ובא" זוכה להתגייר ולהצטרף לעם היהודי.

שם האחד גרשום כי אמר גר הייתי בארץ נכריה ושם האחד אליעזר כי אלוקי אבי בעזרי ויצילני (יח, ג-ד). כתב באיש לרעהו, למדנו מפסוקים אלו, כיצד הנציח משה רבינו לדורות, הניסים והטובות שעשה הקב"ה עמו, בכך שקרא לבניו בשמות הממחישים את המצב שהיה נתון בו, ואת ישועת ה' שנעשה עמו, זאת כדי לזכור יום יום תמידין כסדרן את חסדי ה' ואת גודל חובת השעבוד להשי"ת על כך. אברך פנה לגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל וביקש ברכה לילדו שיתקבל לחיידר שנרשם אליו. ר' אברהם שהבין כי סיכויי להתקבל אפסיים... הציע: "אני אתקשר למנהל. הוא תלמיד ישיבת טשעבין ולא יזיק שאתקשר אליו"..." מתקשר רבי אברהם: "אפשר לדבר עם המנהל בקשר לילד פלוני"..." סגן המנהל שהיה מעברו השני של הקו השיב: "המנהל בחו"ל חבל לדבר איתו... אבל לא שייך להכניס עוד ילדים. הכיתה מלאה עד אפס מקום"..." ממשיך רבי אברהם: "תוכל למסור משהו בטלפון למנהל? והלה משיב: "אתה סתם מכביד עלי, תדע שאם יכניסו עוד ילד או שנים הם יהיו מהקהילה שלנו... והילד הזה אין לו סיכויים. אביו סתם מדמיין וחולם שיכניסו אותו"..." רבי אברהם לא אומר נואש: "בבקשה רק תאמרו למנהל כי אברהם גניחובסקי התקשר, וביקש למסור כי כולנו חייבים הרבה הכרת הטוב לאבא של הילד, הוא תלמיד חכם, חשוב בעיני אלוקים ואדם, וחובה להכיר לו טובה, על כי יש בדור תלמיד חכם כזה. אני, אתה והמנהל חייבים לו, לאביו וסבו... ובאמת כולם חייבים הכרת הטוב למשפחה הזו כי הם צאצאים ממש בן אחר בן לרבי יוסף קארו זצ"ל, והילד עצמו מצויין, כשרוני ובעל מדות אצילות ממש כאבותיו ואבות אבותיו". ואכן, שלא כצפוי, דבריו המרגשים שיצאו מהלב התקבלו. הילד לומד כיום בין כותלי

העם בכל עת".

ישנה שאלה ידועה למה הפרשה הנוספת שיתרו הוסיף בתורה נקראת "ואתה תחזה" הרי דברי יתרו אל משה לא מתחילים במילים אלו והרבה לפני"ז יתרו פונה אל משה ואומר לו: מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם, מדוע אתה יושב לבדך... לא טוב הדבר אשר אתה עושה".

לכאורה היה צריך לרש"י לקרוא לפרשה "פרשת לא טוב הדבר אשר אתה עושה" ומתרגמים בשם מהר"ם שפירא ועוד צדיקים זי"ע מציאת הפגמים בדרך שבה הולך אדם אחר, זה לא חידוש גדול, וזאת יכול לעשות כל אדם, המעלה העיקרית היא להוסיף ביקורת עצמה חיובית בונה מהו הדבר שאותו יש לעשות לכן היחודיות של יתרו היה שנתן עצמה למשה רבינו "ואתה תחזה" ולא דברי הביקורת שקדמו לעצו זו. "מה הדבר הזה.. לא טוב הדבר אשר אתה עושה" וע"כ הפרשה הנוספת נקראת על שם העצה החיובית ולא הביקורת השלילית.

טיפ לביקורת חיובית: "שיטת הסנדוויץ" להכניס את הביקורת ל"סנדוויץ" של מחמאות בתחילת השיחה כמה מחמאות, אחריהן את הביקורת, ומייד אחרי הביקורת מוסיפים עוד מחמאות בשיטה זו מקבל הביקורת מפנים שהמטרה שלך רק לשיפור הקשר ולעצמותו.

האדמו"ר רבי יוסף יצחק שניאורסון מחב"ד, למד את סוד הביקורת הבונה בביקור ב'קופת חולים'. הרופא ב עמד לתת זריקה לפציינט כאוב, והוא התכונן לכך היטב. הוא וידא שציפורניו גזוזות, רחץ את ידיו בנוזל חיטוי, וליתר ביטחון גם עטה על עצמו כפפות סטריליות. לפני שאתה 'דוקר' מישהו - חשב הרבי - חובה עליך לוודא שאתה עצמך נקי מכוונות שליליות, שאת הזריקה אתה עושה כדי לעזור, להקל, לרפא.

משה? יש לומר בדרך הלצה, שאמרו חז"ל (הובא ברש"י) לא הניח יתרו עבודה זרה שלא עבדה, ועל כן לא השתחוה למשה, שלא יחדוהו כי חשוב את משה לאלקות, ואף משתחוה לו.

ויחד יתרו (יח, ט). פירוש שמה, ויש מפרשים לשון חידודין (רש"י) יש מפרשים שיתרו חשב שבא למדבר לחיות חיי צער וייסורים כדי להקריב את עצמו לקבלת התורה, ועכשיו כשבא במדבר וראה שיש להם כל טוב, זהו ויחד שהצטער שלא מקבל את התורה ביסורים, כי חז"ל אומרים אחד בצער ממאה בריוח, פירוש שנותנים שכר למצוה אחת בצער יותר ממאה מצוות שעושה בריוח.

ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הצילו מיד מצרים (יח, ט). רבי אליעזר פאפו זצ"ל בספרו "אלף המגן" כתב: "ויחד" – אדם צריך שיהיה בשרו חדודין חדודין. כלומר להיות נרגש. "יתרו" – מלשון יתרון, וזהו יתרון גדול בעבודת ה'.

וכל זאת למה? – "על כל הטובה אשר עשה ה'" – על כל הטובות שהקב"ה עושה לו, והן – "אשר הצילו מיד מצרים" – על כך שמלט אותו מכל המצרים והצרות שבעולם.

לכשנתבונן בחיי היום יום, נגלה שלא כך המציאות, טבע האדם להביט תמיד אצל האחר ולחשוב שאצלו טוב יותר, ואם כך הדבר על מה אם כן יש לו להודות? איש אינו מעלה בדעתו, שגם לשכן יש בעיות...

לאחר טיסה ארוכה ומייגעת של למעלה משש עשרה שעות עמדנו בשדה התעופה בהמתנה דרוכה ומורטת עצבים מסביב למסוע כדי לקבל את המזוודות שזה עתה הורדו מהטיסה, חלפו דקות רבות וארוכות והאנשים מסביבי כבר איבדו את סבלנותם, פניתי לזה העומד לידי ואמרתי, למה כבו' כועס יש הרי כאן מאות מזוודות קח לך אחת או שתיים ולך לדרך, ענה לי האיש, כלום אני יודע מה יש במזוודה של מישוהו אחר? אני רוצה את שלי ורק את שלי כי אני יודע בדיוק מה יש לי שם.

וכך נוהגים העולם לומר, לכל אחד יש את ה'חבילה' שלו. ועוד נוהגים לומר: שאלו היו מניחים את שקיהם, והקדוש ברוך הוא היה מבקש מכל אחד ואחד לבחור בשק שאותו הוא רוצה לעצמו, היה כל אחד לוקח את השק שלו

אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה ושם השני אליעזר כי אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה (יח, ג-ד). שמו של הבן הראשון נקרא על שם היות משה גר בארץ נכריה, ואלו שם בנו השני נקרא על כך שה' הצילו מחרב פרעה. ולכאורה הסדר צריך להיות הפוך קדם משה נרדף על ידי פרעה, ואחר כך מצא מחסה בארץ מדין הנכריה, ומדוע, אפוא, הקדים משה את השם גרשם לשם אליעזר? מסביר המהרי"ל דיסקין, משה רבנו הגיע למדין מפני שגורש ממצרים. וזו באמת היתה הסיבה לקריאת שם בנו הראשון בשם גרשם, על שם שהיה מגורש מארצו. אלא שהוא חשש להכריז על האמת ולאמרה בפני יתרו, שמא לא ירצה בו, כי למה יחזיק בביתו אדם הנחשב בלוגד ומבוקש למוות על ידי השלטונות. יתר על כן, אולי יתרו היה מסגיר את משה הישר לידיו של פרעה, לפיכך פירסם משה שהטעם לכך שבנו נקרא "גרשם", הוא: "כי אמר גר הייתי בארץ נכריה", אולם את הברית לבנו השני, אליעזר, עשה משה בדרך במלון, כשהיה כבר הרחק מבית חותנו, וללא כל מורא מפניו, לפיכך יכול היה לפרסם את דבר היותו נרדף ומבוקש על ידי השלטונות, ואכן קרא לבנו על שם: "כי אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה".

ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם וגו' (יח, יג). ולכאורה איזה סכסוכים היה לישראל במדבר, והא לא היו עוסקים בשום משא ומתן, ועל איזה דברים היו באים להתדיין, אלא מובא בפענח רזא, שהיו הרבה דיני תורות בבית הים, שאותם שהיו קרובים להים חטפו ולקחו הרבה מאוד והמובחר שבהם, והאחרים טענו שאין זה יושר, רק צריך להביא את כל הביזת הים ולחלוק אותה בשווה, ועוד טענות כיוצא באלו נתעוררו מן הענין הזה. אלא אם נאמר שהסכסוך הוא על ביזת הים יכול להיות ששני אנשים תפסו ביחד, וכל אחד טען שלחבירו מגיע זאת וחבירו טען לעומתו שהוא עצמו מסתפק בפחות, ולחבירו מגיע, כיון שבני ישראל היו אז במצב של אחדות כאיש אחד בלב אחד.

וישתחו וישק לו (יח, ז). פרש"י משה השתחוה ליתרו. ביאר רבי משה פיינשטיין זצ"ל לכאורה קשה, מדוע אכן לא השתחוה יתרו לכבוד את

עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם (יח, יא). אומרים שליתרו היו שבעה שמות ושבע בנות. יש שמסבירים בבדיחותא, שעל כל בת שיתרו חיתן, הוא פשט את הרגל ונאלץ להחליף שם...מה שבטוח, שיתרו זכה לכבוד מלכים. חתנו משה רבינו קיבל אותו בכבוד, ואף הפרשה המספרת על מתן תורה נקראה על שמו. מדוע?

כי החכמה אינה לשכנע את המשוכנעים. מורה מצוין אינו זה שמלמד מצוינים. החידוש הוא כאשר מי שחשב הפוך לגמרי משתכנע אף הוא. זה שבני ישראל אמרו "נעשה ונשמע", אין בכך חידוש. אבל כאשר מגיע איש דת מפורסם, שהכיר ועבד לכל האלילים בעולם – ואף הוא מודה "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים".

דווקא הוא מבטא את האמת האלוקית. לכן אומר הזוהר, כי התורה לא יכלה להינתן עד שהגיע יתרו. כי על ידו כולם ראו את האמת האלוקית. במקום לשכנע את המשוכנעים, הפיצו יהדות דווקא אצל הלא משוכנעים. בסוף כולם יכירו באמת האלוקית. תשאלו את יתרו.

עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים כי בדבר אשר זדו עליהם (יח, יא). מכירו הייתי לשעבר, ועכשיו ביותר (רש"י). בספר "לקוטי שמשון" ביאר: הגויים הרי טוענים שהקדוש ברוך הוא גדול כל כך, שאין זה לכבודו להתעסק עם בני אדם קרוצי חומר הדירים כאן בעולם השפל. וכך אומרים הם: "רם על כל גוים ה'", ולכן "על השמים כבודו". על כך עונים להם: אדרבה, הקדוש ברוך הוא גדול כל כך, שגם התעסקותו עם השמים עבורו היא בגדר השפלה: שבך נאמר: "מי כה" אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ" ממילא, אם אתם הגויים מודים שעל השמים כבודו, עליכם להודות שכבודו הוא גם בארץ.

בלשון הקדש יש הבדל בין "רם" ל"גבוה" – "גדול" – "רם" נמצא רק למעלה ולא למטה. מאידך "גבוה" – "גדול" מתחיל מלמטה ומגיע עד למעלה.

וכך אם כן אמר יתרו: אכן, קודם הכרתי את הקדוש ברוך הוא, אבל מה שהכרתי קודם זו היתה הכרה במדרגת הכרתם של הגויים שטוענים: "רם על כל גוים ה'" – הקב"ה נמצא רק למעלה, ואין לו עסק עם בריותיו שעל הארץ. אבל עתה ידעתי "כי גדול ה'" – הוא מתחיל מלמטה,

והולך... זהו שכתוב בתהילים: (ל, יב) "פתחת שקי ותאזרני שמחה", כאשר פותחים את ה'שק' ורואים שהצרות של השני קשות יותר, מתנחם כל אחד בצרותיו שלו ומתאזר בשמחה.

יחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הצילו מיד מצרים. בספר מעינה של תורה שואלים הרי לכאורה היה צריך להיות הכתוב לומר: "אשר הצילים"? אלא, הרי יתרו בעצמו היה מיועצו של פרעה וממילא היה עשוי למות יחד עם כל המצרים, אלא שנמלט וניצול. לכן, שמח עכשיו על כל הטובה אשר עשה ה' גם לישראל וגם לו עצמו, שהצילו מן המצרים ונתן בו את הרעיון להתקרב אל ישראל.

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם (יח, י). גנאי הוא למשה ושישים רבוא, שלא אמרו ברוך, עד שבא יתרו ואמר – ברוך ה' (סנהדרין ד:). שאל הרה"ק בעל התפארת שלמה זי"ע והרי לכאורה הדבר מוקשה, וכי השירה שאמרו בני ישראל על הים היתה שבח קטן מן המילים הספורות שאמר יתרו? אלא התירוץ הוא, יתרו חידש דבר בהבעת הכרת טובה לה'! כי בני ישראל הודו לה' על הטובות שנעשו להם עצמם, ואילו יתרו אמר דברי תודה על הטובות והחסדים שנעשו לאחרים, ובכך היה ראשון!...

עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם (יח, יא). מובא בתורת משה מה גרם ליתרו לראות את גדלות של ה' מכל האלהים? כתב רש"י: "במים דימו לאבדם והם נאבדו במים" – המצרים נענשו מאת ה' מדה כנגד מדה על מה שעוללו לעם ישראל. נשאלת השאלה: מדוע הגיע עונש למצרים? הרי עם ישראל קבלו את מה שנקבע בברית בין הבתרים: "ועבדום ועינו אתם" (בראשית טו יג). אלא, המצרים עינו את עם ישראל, כדי להרע לעם ישראל, ולא מפני צווי ה', ולכן נענשו מדה כנגד מדה, נגד השלכת התינוקות למי היאור, הושלכו סוס ורוכבו אל מי הים, וכן כל מכה ומכה שקבלו היה בזה עונש מדה כנגד מדה, ויתרו ראה בכך את גדלות ה', שרק הוא יודע את מחשבות בני האדם, ויכול להעניש מדה כנגד מדה.

מהארץ, עד לגבהי מרומים ובכלל, זו ידיעה והכרה שלא ידעתי קודם.

ויקח יתרו חתן משה עלה זבחים לאלוקים (יח, יב). מובא בשבט מוסר בפרשת קרח כתוב "ויקח קרח" מפרש רש"י ע"ז לקח את עצמו. אף כאן "ויקח יתרו" לקח את עצמו לדרך חדשה: הניח את כבודו ועמדתו במדין והלך אחרי משה למדבר שממה. "ויקח יתרו חותן משה" הלקיחה הזאת היתה "עולה זבחים לאלוקים", הקרבן היותר גדול שהביא.

וישב משה לשפוט את העם (יח, יג). מובא בגליון במחשבה תחילה, לכאורה, הקשה בספר בניין אריאל, יש להבין אלו סכסוכים היו במדבר שעליהם היה משה צריך לשבת לשפוט את העם, הלא פרנסה הייתה להם בשפע – מן שיוורד מן השמים, דירות וסכסוכי שכנים לא היו – שכן הם היו במדבר. על מה אפוא ישב משה לשפוט את העם. ומיישב בדרך דרש: לאחר קריעת ים סוף פלט הים את רכושם של המצרים וישראל אגרו ממנו כמויות עצומות. אלא שישראל לא היו לבדם, שכן "וגם ערב רב עלה עמם", והללו האחרונים לא טמנו את ידם בצלחת ונטלו מן הרכוש לעצמם. עמדו מבני ישראל ותבעו את הערב רב על שנטלו מן הרכוש, שהוא שכר על השעבוד, בעוד שכל ל לא השתעבדו. אם כן, הרכוש מגיע לבני ישראל. מכיון ש"המוציא מחברו עליו הראיה", היה כל אחד צריך להביא עדים על פלוני ואלמוני מן הערב רב שנטלו מן הרכוש, ודיני תורה אלו הגיעו לפני משה. ומה טעם דווקא משה ישב לבדו לשפוט את העם? מדוע לאהרן לא הגיעו, או אל הזקנים? שכן משה רבנו היה היחיד שלא נטל מביזת הים בשל כך שהיה עסוק בארונו של יוסף, לכן רצו כל ישראל להתייצב בדין תורה אצל מי שאינו נוגע בדבר...

מן הבוקר עד הערב (יח, יג). מעשה עם הגאון רבי שמואל מסלנט זצ"ל אשר ישב על כיסא הרבנות בירושלים שבין החומות קרוב לשבעים שנה. לצד חכמתו ובקיאותו בתורה ובהוויות העולם, התפרסם רבי שמואל ברבים בפשטות הליכותיו עם הבריות ובאורח חייו הצנועים. אך יותר מכל הרשים את בני העיר באותם ימים בנכונותו התמיידית להורות דין ולפסוק הלכה לכל דורש

בכל עת ובכל שעה. פעם שאלו מקורביו של רבי שמואל את רבם הנערץ "מדוע אין כבוד הרב קובע שעות מיוחדות ביום לקבלת קהל ולפסיקת שאלות בהלכה"? השיב רבי שמואל בנימה אבהית לשואלים "כל יהודי, וביותר רב ומנהיג בישראל, צריך להשתדל בכל כוחו ללכת בדרכי ה' ולדבוק במידותיו, והרי דרך ה' היא לענות לפונים אליו בכל עת ובכל שעה. הנה אנו אומרים בברכת המזון "שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד, בכל יום ובכל עת ובכל שעה" משמע שלפני ה' יתברך אין "שעות-קבלה" ומועדים נבחרים, שבהם הוא משגיח על בראיו ומספק להם כל צרכי החיים. כך היה מנהגו של משה רבנו לשפוט את העם "מן הבוקר עד הערב" תמהני אפוא עליכם, שאתם באים להציע לי דרך חדשה וזרה של קביעת ימים ושעות קבלה קצובות לפונים אלי.

מדוע אתה יושב לבדך וכל העם ניצב עליך מן בוקר עד ערב (יח, יד). מובא בס' מדבית אבא (פרקי אבות, עמ' רלד) כשיתרו שאל למשה מדוע עומדים ישראל עליו מבוקר עד ערב, השיב שמבררים את דבר ה', ובאמת יפלא, איזה שאלות היה להם לשאול זמן רב כל כך מבוקר עד ערב. ושמעתי מאזל"ל (הפני מנחם) שהרה"ק בעל השפתי צדיק מפילץ זי"ע אמר בשם גיסו השפת אמת זי"ע שתיירץ בדרך הפשט, כי היה מחזה זה אחרי שהיה משה בשמי מרום למשך כשלושה חדשים (פעמים 40 יום), ולכן נצטברו הרבה שאלות עכ"ד, אך לכאורה תשובה זו אינה מספקת, דמדוע באמת לא העמיד משה ממלא מקום בידעו שהוא עולה השמימה למשך ארבעים יום.

לפיכך חידש השפתי צדיק, שמסתברא שאכן העמיד את אהרן וחור שיפסקו דיני תורה במקומו, אך חור נהרג בעת החטא (ראה במדרש ויק"ר פרשה י, ג), נמצא שכל טענתו של יתרו "נבל תבול" אינה נכונה, שהרי רק באותה תקופה הצטברו הרבה שאלות מפני שהיה חסר אחד הדיינים, וא"כ היה ביד משה להסביר בקלות את הענין ליתרו חותנו.

אך לא רצה משה לעשות כן משום גנותן של ישראל, שלא יהא חילול ה' שישראל הרגו את חור רבם, לפיכך העדיף יותר להעמיד שרי אלפים שרי מאות שרי חמישים ושירי עשרות מאשר לספר לו את האמת, וסיים השפתי צדיק ואמר:

"בעסער זאל זיין צעהן רביס - איידער מחלל זיין שם שמים..." וראה עוד בשפתי צדיק יתרו אות כה.

כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי להם את חוקי האלוקים (יח, טו).
כידוע גרמה לו משרת הרבנות לה'קדושת לוי' זיע"א רדיפות קשות ללא הרף. יום אחד פגש ברבי מאיר מאפטא זיע"א והסיח לפניו את לבו. נענה ואמר לו הרה"ק ר' מאיר, בשעה שבא יתרו אל משה ושאל 'מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם' (יח, יד) היינו במה הוא עוסק, השיב לו משה, ראשית כל, הריהו רבי, 'כי יבא אלי העם לדרוש אלוקים' העם בא אליו בענייני שמים, ושנית, הוא גם רב, 'ושפטתי בין איש ובין רעהו' עליו לעסוק גם במשפטים, בפסיקת הלכה ובדיני תורה, ועל כך יעץ לו יתרו, 'עתה שמע בקולי איעצך, היה אתה מול האלוקים (יח, יט), שמע בקולי והיה רק רבי בלבד, 'מול האלוקים' תהיה עוסק רק בדיני שמים, ואילו את הרבנות הנח לאחרים, 'ואתה תחזה מכל העם, ושפטו את העם בכל עת' (יח, כא - כב) יעסקו הם במשפטים. להיות גם רב וגם רבי בעת ובעונה אחת קשה מידי.

מדוע אתה יושב לבדך... ויאמר משה לחותנו כי יבוא אלי העם לדרוש אלוקים (יח, יד-טו). מובא בכתנות אור יש להבין מה שאל יתרו, וכי לא ראה שבאים למשה לדין, ואם שאלתו היתה מדוע יושב לבד, לא מובנת תשובתו של משה "כי יבא אלי..." הרי לא ענה על השאלה. עוד יש להקשות איך דן משה לבדו, הרי שנינו 'אל תהי דן יחידי' (אבות ד, ח). ויש לומר על פי מה שכתב הש"ך שאם שני בעלי הדין באים יחד אל הדיין, הרי הם מקבלים עליהם מה שיפסוק דיין זה ומותר לדון יחידי. בזה יש לבאר שזאת היתה שאלת יתרו, "מדוע אתה יושב לבדך" הרי אסור לדון יחידי, ועל זה השיב משה "כי יבוא אלי העם לדרוש" וכיון שהם באים אלי יחד מותר לי לדון אותם.

כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חוקי האלקים ואת תורותיו (יח, טז). מובא בחקל יצחק יש לפרש בהקדם מה ששמעתי מה שהיה אצל הרה"ק מהר"מ ז"ל מפרמישלאן, שאמר בשלחנו תורה לפרש איזה

פסוק באופן להמשיך ישועות וברכות לישראל, אכן פירושו בהפסוק היה דוחק גדול, והיה שם בין המסובין תלמיד חכם אחד והיה קשה לו למה צריך הרה"ק הנ"ל לדחוק כל כך בפירוש הפסוק, מוטב לו להניח הפסוק כפשוטו, והוא יברך את ישראל בישועות וברכות כרצונו. ואזי הרגיש הרה"ק בזה, וענהו, איתא ביו"ד (סימן ר"מ סי' א) ראה שאביו אינו נוהג כשורה לא יאמר לו עברת על דברי תורה, אלא יאמר אבא כתוב בתורה כך וכך, והוא יבין. ע"ש. ואם כן כיון שהבורא יתברך שמו הוא אבינו מלכנו, לא נכון לומר לו כלום, רק צריכים לפרש הברכות בתוך הפסוק שבתורה, ואחר כך לומר אבא כך כתוב בתורה. עכדה"ק. והכי נמי אמר משה ליתרו שהעם באים אליו בבקשותיהם על מדת הדין שפגעה בהם חס וחלילה, וזה פירוש הכתוב כי יהיה להם דבר רומז למדת הדין כמ"ש האריז"ל, בא אלי להתנצל לפני להעתיר בעדו, ושפטתי בין איש זה הקב"ה שנקרא (לעיל טו, ג) ד' איש מלחמה, ובין רעהו אלו ישראל שנקראו רעים שנאמר (תהלים קכב, ח) למען אחי ורעי, שהקב"ה צריך לעזור להם להושיעם מצרותיהם, ובאיזה אופן, הרי לא נכון לומר לפניו יתברך שמו כן, אלא והודעתי את חוקי האלקים ואת תורותיו, שאני אומר שעל פי התורה הק' צריך להיות כך וכך, ואזי אומר להקב"ה אבא כך כתוב בתורה כנ"ל.

כי יהיה להם דבר בא אלי (יח, טז). מובא בחתם סופר ושפטתי וכו' והודעתי וכו' אמרו חז"ל (סוטה מ"ח ע"ב) ראוי פלוני שתשרה שכינה עליו אלא שאין דורו זכאי לכך, נמצא כשאין הדור זכאי מרגיש בזה גדול הדור בהשגתו, ומשה רבינו שלימד תורה וחוקי אלוקים לישראל היה צריך להסתכל באספקלריא המאירה כדי שתהא תורתו שלימה. ואם יהיה ריב בישראל בין אדם לחברו זה בא אל משה שאם אין אחדות בכל ישראל אין ראוי גדול הדור שתשרה שכינה עליו, וזה שאמר משה כי יהיה להם דבר, דהיינו דברי ריבות בין אדם לחבירו, בא אלי פי' שהוא משה בעצמו מפסיד ע"י זה לכן ושפטתי וכו' והודעתי את חוקי אלוקים ותורתו.

כי יהיה להם דבר בא אלי (יח, טז). יש לדקדק למה נאמר 'בוא אלי' בלשון יחיד, ולא 'באו אלי'. ועוד למה נאמר בין איש ובין רעהו, והרי מי שבא לדין

בלשון רבים "יבואו אלי", כפי שכתוב מקודם "כי יהיה להם דבר"? אלא, בתחילה בא רק אחד מהם לנסות ולהשפיע בדרך כלשהיא שאכריע לטובתו, או שבא אלי מקודם לשבת קודש ומהנה אותי, בצורה כזו מנסה לשחדני על זה אומר משה רבינו: עלי לדייק היטב במעשיהם, "ושפטתי בין איש ובין רעהו" שהמשפט יצא שווה בין שניהם על פי חוקי ה' ותורותיו...

ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים, אנשי אמת שנאי בצע". רש"י מפרש: אנשי חיל – עשירים.

יש להתבונן בפרשה זו, שהנה יתרו אמר למשה רבינו רשימה שלימה של דרישות: "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל, יראי אלקים, אנשי אמת, שנאי בצע" וכו'. אחרי כל הדרישות הללו, כתוב בתורה "וישמע משה לקול חתנו, ויעש כל אשר אמר: ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אתם ראשים על העם".

יש להבין - אם עשה את כל אשר אמר, מדוע בחר רק אנשי חיל? להיכן נעלמו כל הדרישות הנוספות של יתרו? ושמעתי לבאר, שהנה אם היה משה רבינו מכריז שמחפש הוא למנות דיינים צדיקים יראי ה' וכו', היה כל אחד ואחד מכל שבט ושבט ומכל קהילה וקהילה טוען שרבו הוא הוא המוכשר ביותר לשמש בתפקיד חשוב זה, ולא היה יכול להגיע אל עמק השווה. לכן התחכם משה, הלך והכריז שעושה אסיפה גדולה, והכניסה מותרת לעשירים בלבד. האנשים ששמעו מזה, הבינו שכנראה צריך לתרום כסף לאיזה מטרה של צדקה וכדומה, ורק העשירים יראי ה' התקבצו ובאו. בזה הרוויח משה רבינו שנתקבצו רק "אנשי חיל" – העשירים, ו"יראי אלוקים". זה מה שכתב, שמשה "עשה את כל אשר אמר". וכיצד? "ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל" – הוא בחר רק את העשירים, כאמור.

והודעת להם את הדרך ילכו בה (יח, כ). חז"ל (בבא מציעא ל:): אמרו 'את הדרך ילכו בה' זו ביקור חולים. נזדמנו הרה"ק ר' פנחס מקוריץ, והרה"ק ר' יעקב שמשון משיפטיווקה יום אחד לעיר פלוני, ובאה לפניהם אשה אחת בבכיה גדולה, כי בנה חולה אנוש ונוטה למות והפצירה בהם שילכו לבקר. הלכו שני הצדיקים וביקרו את החולה, ישבו אצלו שעה קלה ואחר קמו ללכת. בצאתם

אינו רעהו, אדרבה הוא שונאו, והיה צריך לומר 'בין איש לאיש'. ונראה לי לתרץ על פי מעשה ששמעתי מזקני המנחת שי ז"ל, שסיפר, כי פעם באו לפני רבו הגר"ש קלוגר ז"ל, שני אנשים לדין, והתחיל הראשון לטעון וגמר טענתו, וכשהתחיל השני לטעון צעק עליו הגר"ש קלוגר שיצא מהר מביתו, כי הוא איננו הבעל דין, ומחמת פחד ברחו שניהם. ואחר כך נודע שהמעשה היה כך, אחד מבעלי הדין היה לו שותפות בעסק עם איש אחר, ונפל ביניהם סכסוך, והחליטו לעמוד לדין לפני הגר"י יוסף שאול נתנזון זצ"ל, ואחד מבעלי הדין התחכם ורצה לדעת אם יצא זכאי בדין, ומסר טענותיו לאחד מידידיו, ועשו כאילו הם שני בעלי דינים לפני הגאון ר"ש קלוגר ז"ל, במרמה לדעת איך הדין נוטה ואם יזכה בדין שם, ילך לפני הגאון שואל ומשיב. אבל הגר"ש קלוגר ברוח בינתו הרגיש במרמתם, והבין שאין לפניו שני בעלי דין אמיתיים. וזה פירוש הפסוק, 'כי יהיה להם דבר', היינו כשיש ריב בין שני אנשים, 'בא אלי', רק אחד מבעלי הדין במרמה, כעובדא הנ"ל, אז 'ושפטתי בין איש ובין רעהו', היינו שעלי להבחין אם אלו באמת בעלי הדין, או שזוהי רק ערמה לדעת לאן הדין נוטה, וזה שנאמר (דברים א-טז) 'ושפטתם צדק בין איש ובין רעהו, כה אוכל לדעת אם זהו משפט צדק, כאשר אבחין בין 'איש' שהוא יריב ובעל דין, ובין 'רעהו'.

כי יהיה להם דבר בא אלי ושמעתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חוקי האלוקים (יח, טז). מתחיל ברבים "כי יהיה להם דבר", ומסיים ביחיד "בא אלי"? אלא ההסבר הוא, שבפעם הראשונה באים להתדיין אל הרב שני יהודים, אבל בפעם השניה לא בא אל הרב שפסק את הדין תורה רק בעל דין אחד, זה שיצא זכאי, כי הבעל דין השני שהפסיד כבר לא בא... הרה"ק בעל האמרי חיים מויוז'ניץ זי"ע סיפר פעם, כי באחד הימים נכנס אליו יהודי והביא לו ספר במתנה. בהכירו את האיש שאין דרכו בכך, הבין כי ישנם דברים בגו לקח את הספר והניחו על הארון. כעבור מספר ימים שוב בא אליו אותו יהודי ואמר, כי רצונו להזמין לדין תורה את פלוני. הצביע הרבי לעבר הספר והפטיר: "תחילה הורד מהארון את הספר שהבאת לי, אחר כך נדבר אודות הדין תורה"... ועל פי מעשה זה פירש הרבי בדרך צחות את הפסוק כאן "כי יהיה להם דבר בא אלי", דלכאורה היה צריך להיות כתוב

במשך כל כבדת הדרך הארוכה עד לבית העלמין... בסיום ההלוויה ביקש ראש הישיבה מתלמידו, הנכד, לסור לביתו. עכשיו כבר היה הבחור בטוח שהנה באה הגערה והכין עצמו לשמוע גערות קשות על שלא ציית. אבל כשנכנס לביתו של רבי נתן צבי, פרס ראש הישיבה מפה וערך לפניו שולחן מלא וגדוש במאכלים טובים וערבים... "מן הסתם הגעת להלוויה היישר מן המטוס, ולא הספקת לטעום כלום, אני מבקש ממך לסעוד את לבך..."

יראי אלוקים אנשי אמת (יח, כא). סיפר תלמיד חכם, שבפעם הראשונה שעשה "שימוש" אצל הגאון רבי יוסף רוט, מדייני בני ברק נכנס יהודי ושאל שאלה. אמר לו רבי יוסף: "איני יודע". כשיצא היהודי, פנה אליו רבי יוסף רוט ואמר: "זה השיעור הכי חשוב שקיבלת בהוראה, כשאתה לא יודע תגייד איני יודע".

שנאי בצע (יח, כא). פעם אחת פגש הצדיק רבי צבי אריה מאליק משכיל אחד ששימש כמרצה ידוע באחת האוניברסיטאות. שאל המשכיל את הרבי, אמור נא לי, חסידים רבים יש לך והם מפזרים ומעניקים לך ממון רב, ואף אני יש לי תלמידים רבים שומעי לקחי, אולם איש מהם לא מעלה בדעתו לתת לי מאומה, מדוע? החילוק הוא גדול, השיב הרבי, אני מואס בכסף ושונא בצע, משום כך אני משריש בלב חסידי את שנאת הבצע ואת המיאוס שבתאוות הכסף, לכן קל להם לחלק את כל כספם. ואכן, את כל מה שהם מעניקים לי אני מחלק לצדקה לעניים ונצרכים. ואילו אתה... אוהב כסף לא ישבע כסף... משום כך ערך זה נטבע היטב גם בלבבות שומעי לקחך, משום כך קשה להם לתת לך אף פרוטה אחת.

אנשי חיל יראי אלוקים אנשי אמת ושונאי בצע (יח, כא). במכילתא, 'אנשי אמת' כגון רבי חנינא בן דוסא וחביריו, 'שונאי בצע' ששונאין ממון עצמם בדין, וכל שכן ממון אחרים. תקנה היתה בכולל 'שומרי החומות' להקציב לכל בן הכולל המשיא את בנו או בתו, סך של עשרה נפוליון זהב, סכום שהספיק בימים ההם לכיסוי חלק ניכר של הוצאת החתונה. והנה הגיע עת דודים לבנו של הגה"ק ר' יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, ואע"פ שהוא היה ראש כוללנו ועינו צופיה במפעלי

אמר ר' פנחס מקוריץ לחולה, הנה קיימנו בך מצות ביקור חולים, ועתה עליך לקיים מצוות לוי אורחים. מיד הרגיש החולה את כוחותיו חוזרים אליו, וירד ברגליו מן המטה ללוות את האורחים הצדיקים, וכיון שירד מערש דוי שוב לא עלה.

והזהרתה אתהם את החוקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו (יח, כ). באחד הימים שלאחר פורים, כשבועיים לפני סוף זמן החורף בישיבת מיר, ניגש אחד התלמידים מארה"ב, אל ראש הישיבה הגרנ"צ פינקל זצ"ל וסיפר לו שסבו המתגורר באמריקה חולה מאד, ומכיון שיש לו קשר הדוק מאד עם הסבא, רוצה לנסוע אליו כבר עתה לפני סוף הזמן, כדי שיוכל לפגשו, אולי בפעם האחרונה. ראש הישיבה הודיע לו נחרצות שאינו מרשה לו לנסוע ונימוקו עמו: "אם אתה תיסע, יקומו ויסעו אחרך עוד תלמידים רבים המתגוררים בחו"ל, ורפיון גדול יורגש בהיכל הישיבה". התלמיד, משום מה לא ציית לרבו, וקנה כרטיס טיסה. הוא הגיע בשעה היעודה לשדה התעופה, ועלה על המטוס. לאחר ההמראה הוא מבחין שבמכשיר הנייד שלו נקלטה הודעה. הוא מאזין להודעה, ומקבל הלב. היתה זו אמו שבישרה לו על פטירתו של הסבא! ואם לא די בכך, הוסיפה אמו בהודעתה, שלפני פטירתו ביקש הסבא שיקברוהו בארץ ישראל... הוא הסביר את בקשתו בכך, שמכיון שיש לו כאן בארץ נכד כה אהוב, השקוע בתורה בצורה מופלגת, לכן מעוניין שנכד זה יהיה אחראי על סדרי ההלוויה שלו... "רק עליו אני סומך" הודיע הסבא בצוואתו. ולכן ביקשה האמא בהודעתה מהנכד שיכין כל הנצרך להלוויה כי הם יוצאים עוד מעט מארה"ב... אין לתאר את הרגשתו האיומה של חנכו, "השי"ת הוכיח לי" אמר לעצמו "כמה לא מפסידים כשמצייתים לקול חכמים. אם הייתי שומע לבקשת ראש הישיבה, לא הייתי מגיע לתרחיש הנורא הזה". בנתיים נאלץ למגינת לבו לטוס עד אמריקה ו... לחזור מיד ארצה. הוא חזר והגיע ממש ברגע האחרון, כשכל בני המשפחה כבר היו מוכנים לקראת ההלוויה... אך בזה עדיין לא תם הלקח הגדול שלמד התלמיד מרבו. כשהגיע להלוויה נדהם לפגוש שם את רבו, רבי נתן צבי, שסימן לו לבוא לצידו. הוא היה בטוח שעכשיו יקבל גערה על שלא ציית להוראתו... אבל רבי נתן צבי הלך לצידו בלי להוציא מילה

מישהו שכח להעביר לו את זכותו שלו, האם היא נתקפחה בשל כך. אלא עילה מצא ונאחז בה. ובעובדה זו ובכדומה לה, קבע את מקומו בין אלה שחכמינו הגדירו אותם 'שונאי בצע' ששונאים ממון עצמם בדין.

על מקומו יבוא בשלום (יח, כג). לידיעתו של הגאון רבי חיים מוואלוז'ין הגיע מקרה של שלום בית שהופר. טרח הגאון והגיע אל בני הזוג, שמע את טענותיהם, דיבר על לבם וניסה להשכין שלום. זה החזיק מעמד יום ויומיים, ולאחר מכן שוב פרצה המחלוקת, ושוב הגיע הגר"ח וישב במשך זמן רב לשמוע את הטענות. תלמידיו ניסו להניאו מכך. "אין זה לפי כבודו של רבנו". נענה הגר"ח ואמר: "בגמרא (יומא נג:) אמרו חז"ל 'המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו, ואחר כך ייתן שלום'. לפעמים כדי לעשות שלום מוכרחים לפסוע לאחור, וההלכה היא שלאחר המתנה מסוימת יש לשוב למקום הראשון – אחרי זמן מה חוזרים למקום ונוכחים לדעת שלא אירע כל ביזיון".

וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום (יח, כג). הגאון ר' חיים מוואלוז'ין זצ"ל השתדל פעם השתדלות מרובה להשכין בין שני יהודים פשוטים. אמרו לו, אין זה נאה למר להתערב בסכסוכים של המוניים אלו. אמר להם ר' חיים, חכמינו ז"ל אמרו, צריך להפסיע שלוש פסיעות לאחוריו ואחר כך ליתן שלום (יומא נג א), פעמים אדם צריך לסגת אחרונית כמה פסיעות, ובלבד להטיל שלום.

ויכלת עמוד (יח, כג). מובא בעליו לשבח לכל יהודי שומר תורה ומצוות, יש ערך רב. לכל אחד ואחד יש תכונות סגוליות, שאי אפשר יהיה לראותן אצל אנשים אחרים, והוא, ורק הוא, זכאי להתעטר בהן ולעבוד באמצעותן את בוראו. החכמה היא להיות מודע לתכונות הטובות הללו, ולחיות על פיהן, להתייחס אל הטוב והיפה שבנו, ולדעת שכל יהודי, בן למלך מלכי המלכים, הוא גנרל גדול, שדרגות גבוהות מאד מונחות לו על כתפיו. וגם אם הוא שוכח זאת מדי פעם, עליו להזכר ולהזכיר לעצמו את הדבר, ולהביט בתמונה האמיתית שלו, שהיא כאמור, תמונה של מצביא גדול, של בעל שררה, וזאת בהתבסס על תכונותיו

ועניני הכולל, קרה שדווקא אליו שכח הגזבר, להעביר את עשרת הנפוליונים המגיעים לו מקופת 'עזר חתן וכלה', למטרת הוצאות החתונה. עברו שבועות ונקפו חודשים, זמן החתונה מתקרב, ובבית מוריניו אין פרוטה לפרוטה, ושר השכחה עדיין שולט על גזבר הכולל. מוריניו בשלו, גם ממונו שלו לא יתבע, אף על פי שמגיע לו בדין. והיות שהיה לו שעת דוחק פנה לכמה מקומות והשיג הלוואות להוצאות החתונה. את זמן החתונה קבעו ליום שישי, כמנהג ירושלים בימים ההם. ב'אופרוף' שנערך בשבת שלפני הנשואין, השתתף אותו גזבר שכחן, שנתכבד בעליה לתורה, לפי הוראה מיוחדת של מוריניו, וזה כנראה כדי להוציא מלבו כל שמץ של טינה או הקפדה. ביום השישי שלאחר מכן, דהיינו ביום החתונה, בא הגזבר מבוהל למשרדי הכולל כשהוא ממלמל בעצבנות דברי כבושין לעצמו, כאדם שנתפס בחטא, הזעיק את שמש הכולל ויצוהו לאמר: מהר ושכור לך כרכה מיוחדת רד לדירת רבי יוסף חיים, בבתי מחסה ומסור לו את עשרת הנפוליונים של 'עזר הכנסת חתן', שנשכחו להעביר אליו בזמן הנכון, ואל תשכח להוסיף בשמי דברי סליחה והתנצלות, על שכבשנו ממנו את המענק שהיה דרוש לו כל כך. ומי יודע כמה יסורים וצער נגרמו לו לאותו צדיק בשל כך. שמש הכולל מילא אחר הוראות הגזבר, שכר כרכה מיוחדת שהובילה אותו עד לשער בבתי מחסה, מכאן מיהר ברגל לבית מוריניו, והושיט לו את עשרת הנפוליונים, בהוסיפו מלל ארוך ומסורבל של דברי התנצלות, בשם הגזבר ובשם כל הממונים, אשר כולם כאחד מבקשים סליחה ומחילה על הצער שגרמו לרבי חיים בשגגה ומתוך היסח הדעת. תדהמתו של השמש היתה שלימה בשעה שמוריניו הושיט לו את עשרת הנפוליונים, בהוסיפו בטון תקיף והחלטי, זה לא שייך לי. בהבחנינו בפניו התמהות של השליח, הוסיף והסביר, ההקצבה מיועדת אמנם לסייע בהוצאות הנשואין של מעוטי יכולת. אבל לפי התקנות זה מיועד להוצאות החתונה ממש, ואילו אני, הלא כבר הוצאתי את הוצאות החתונה, והראיה שהחופה תקיים אי"ה היום אחר הצהריים בשעטו"מ. אלא מאי נשארתי בעל חוב, אין בתקנות סעיף האומר שזה גם לסילוק הלוואות. ואתה עומד ותוהה, האמנם לא היה כסף זה שייך לו, והלא היתה זו זכותו המוחלטת, ואם

במציאות, אני נמצא עכשיו בסיביר, וכאן אין אני גנרל, אבל עצם העובדה שנותנת לי האפשרות לחזור אל עצמי ואל דמותי האמיתית, מעניקה לי עידוד רב, ואז יש בכוחותי לשוב ולעבוד את עבודת הפרך ביום המחרת". אין כמו סיפור זה כדי להמחיש בפנינו את הדברים דלעיל. גם אם חטא אדם, והרבה לפשוע, ובגד בוגדים בגד, אל יתייאש ואל יתרפה מן העבודה, עבודת השם. צריך הוא לצייר לעצמו, בהמחשה אמיתית, את תכונותיו החיוביות וקוי אופיו האציליים, ואז יוכח שהמצב לא כל כך נורא, ועדין יש באפשרותו לחדש ימיו כקדם, ולשוב בתשובה שלמה לבוראו. ואז יזכה גם הוא לענוד את "דרגותיו", הלא הן הציצית, והתפלין, ה"תכשיטים" של העם היהודי – בכוונה גדולה יותר. "ויכולת עמוד".

וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו (יח, כד). מובא בדברי ישראל פירוש שלא יביט עוד במה שהוא עושה ולא יסתכל בדרכו והילוכו שלא יתן לו עוד עצות, ומעשה היה אצל א"ז זצוק"ל, שהיה רב חסיד אחד בעיר נאשלעסק שנתגדל בין המתנגדים ואחר כך נסע והסתופף בצל א"ז זצוק"ל ודרכו היה לשאול ולחקור תמיד על דרכי החסידים. פעם אחד היה אצל א"ז ז"ל בימים אחרונים דחג הסוכות וראה איך שביום הושענא רבא לערב הלכו מהסוכה לגמרי ובליל שמיני עצרת לא פסע פסיעה להסוכה, וגמר בדעתו לשאול את א"ז ז"ל על ענין זה. למחר בשמיני עצרת הלך פנימה לשאול אותו ותיכף כשבא לשם קודם פתחו את פיו לשאול, אמר לו א"ז ז"ל אספר לך מעשה בדחנות. פעם אחד השיג מלך אחד מאלארז צייר נפלא מופלג באומנות הציור היינו שצייר איזה דבר אף שצייר אותו על הנייר בשטחו אף על פי כן היה נראה כבולט ועומד. ועשה המלך סעודה וקרא לשרים גדולים להראותם את יופי מלאכת המאלארז וציוה לצייר לצייר איזה דבר. וצייר שדה עם השיבולת עם הקש והיתה נראית מכוון כשדה עומדת עם השיבולת והקשין. והראה להם זאת ונתפלאו מאוד על גודל יופי האומנות כמו שדה ממש. ועמד מרחוק כפרי אחד וראה את הציור ואמר למלך שאינו מכוון זה הציור כשדה, כי השדה כשהיא בקומתה ובגדלה אזי נראין הקשין והשיבולת נעים ונדים לכאן ולכאן. וזה הציור עומד על עמדו בלי תנועה. החזירו לצייר את

החיוביות המוטבעות בו בעצם. רק כך יתקיים בו 'ויכולת עמוד', ורק כך יהיה באפשרותו לעמוד מול כל הקמים עליו. הגאון רבי יעקב גלינסקי סיפר סיפור מופלא עד מאד. הסיפור התרחש בתקופה שבה שהה בסיביר, ועבד עבודת פרך יחד עם עוד אלפי איש, שהיו כלואים בגיא הצלמות הלזה. האסירים, סיפר הגר"י גלינסקי, שכנו בתאים קטנים, בה העבירו את הלילה, מי בשינה ומי בנדודי שינה... והנה סמוך למקום בו הנחתי את ראשי, ישן אדם נוסף ולפילאתי נתקלתי במחזה מוזר, שחזר על עצמו מדי לילה בלילה. האדם הזה היה מתעורר באמצע הלילה, מוציא בגדים שהיו מונחים ליד מטתו, מתלבש בהם במהירות רבה, באין איש רואה אחר כך מביט על עצמו במראה שהיתה גם היא מונחת לצדו, ולאחר דקה שתיים היה חוזר ופושט את הבגדים הללו, וחוזר לישון. יצר הסקרנות גבר בי עד מאד לדעת מה זה ועל מה זה, ולאן חותר האיש הזה במעשהו המוזר. בשעת בוקר מוקדמת היינו יוצאים לעבודה, כשהאסירים צועדים בשני טורים ישרים, ומימינם ומשמאלם חיילים אוקראינים עם כלבים ורובים בידיהם, ואוי לו למי שהיה יוצא מחוץ לשורה. פעם, כשהלכנו בשורה כזו, נתקלתי באותו אדם לדי. נתתי לו מכה קלה בכתפו, ושאלתי: "למה אתה לובש את הבגדים הללו בלילה". בתחילה ניסה להתכחש ולהתחמק מכל הענין, אבל משלחצתי עליו, סיפר לי כדלהלן: "אני", כך אמר, "הייתי גנרל בצבא הפולני, ומתוקף תפקידי, שלטתי על אלפי חיילים". האוקראינים כידוע, נלחמו נגד כל מי שהיה מקורב לפולנים, וככל שהיה האיש יותר מקורב ונשא במשרה ובתואר יותר חשובים, כך התייחסו אליו בסיביר ביתר ביזיון וניסו להשפילו ולהורידו מטה מטה. "במשך כל היום", המשיך האיש לספר, "אני עומד תחת מסע נורא של השפלות, והנני מצוי בהתמוטטות נפשית גדולה. רק בלילה, כאשר אף אחד אינו רואה אותי, אני מוציא את מדי הצבא שהיו לי בעבר, ומתלבש לדקה שתיים בבגדי הגנרל שלי, אותם הצלחתי להחזיר לכאן, לסיביר ואז אני מביט על עצמי במראה ואומר לעצמי: ראה – אינך כה שפל, כפי שמנסים הרשעים הללו לצייר. הנה פעם היית גנרל גדול, אלה היו דרגותיך, אלפי חיילים היו נתונים תחת סמכותך, ואז אני מתעודד. הגם שמדובר בסך הכל בדמיונות שוא ובתעותועי הבל, שהרי

ביחד עם עמיתו הג"ר יוסף בייגון הי"ד (משגיח רוחני בישיבת הייודה), שנקרא לשמש בתפקיד משפיע חינוכי ביח"ל, המטרה היתה להשביח את הרמה הרוחנית במרכז התורה דפולין ע"י צירוף כוחות מעולים מגדולי ישיבות ליטא עשירי הנסיון.

בא איפוא רבי דוד לערוך ביח"ל ביקור היכרות, ובהזדמנות זו התוודע אל הקוזיגלובי. וכך מסכם רבי דוד את התרשמותו מן האישיות המופלא "הקוזיגלובי": ראש לכל היה יהודי נאהב! (א ליבער איד). עקבתי בעירנות אחרי הליכותיו, ראיתיו כולו קודש, חי ביח"ל מופרש מעולם הזה, מרוחק מבני ביתו, ושוקד יומם וליל על התורה והעבודה, הרגשתי תענוג אישי להימצא בקירבתו במחיצתו, הקשבתי ארוכות לתפלותיו, כגון בליל שבת שהאריך ב'מזמור שיר ליום השבת' יותר מעשרים רגע, או כשהתלהב והתפלל בקולי קולות בפסוקי דזמרה משחרית של שבת, הקשבתי היטב והיה אכן מה לשמוע. האזנתי גם לשיחתו בסעודה שלישית, שיחה של אדמו"ר חסידי, והתפעלתי.

כאשר התענין אח"כ (הגאון מקוזיגלוב) אם הקשבתי לדבריו וביקש חוות דעתי על תוכן השיחה, אמרתי לו, שבעצם דיבר על אותם עניינים הנידונים בישיבות נוסח ליטא מפי בעלי מוסר, אלא כאן הרעיונות הולבשו בגדים אחרים, מה שנקרא שם (בליטא) "כוחות הרע" סתם, נקרא פה (אצל החסידים) בכינוי "הני כלבין דחציפין"... וראיתי שנהנה מן התשובה.

ויחן שם ישראל נגד ההר (יט, ב). כאיש אחד בלב אחד (רש"י). כאשר נפוליאון בונפרטה כבש חלקים גדולים מרוסיה הוא נהג מידי פעם להתייעץ עם גדולי ישראל אודות סיכוייו לנצח במלחמה, מסופר שהוא נפגש גם עם רבי חיים מוולוז'ין. היתה זאת שעת לילה מוקדמת כאשר הגיעו חיילי הצבא הצרפתי לחניית לילה סמוך לוולוז'ין. עיירה זו השוכנת על הצטלבות דרכים ראשיות, איננה עיר מבצר ונוחה היתה להיכבש. רוב תושביה ברחו מאימת המלחמה או התחבאו מאחורי סורג ובריח. כשנכנסו שליחו של נפוליאון ושרי צבאו אל העיירה, לא מצאו בה אלא בתים חשוכים ורחובות שוממים ריקים מכל נפש חיה. רק מבית המדרש של וולוז'ין גילה להפתעתו כמה

הציור וצוה לו שיעשה איזה ציור אחר טוב מכון בלי שום פקפוק, ועשה הצייר באר מים עם הדלי ושוקת להשקות הבהמות ואחד מושך בדלי. והמלך עשה כמו כן יום שני להראות העמים והשרים את יופי מעשה הצייר, וכשנתן להם הצייר תמונת הבאר והמים והדלי והשוקת ומכשיריו נתפלאו יותר. ובא כמו כן הכפרי הנ"ל ופייס למלך ואמר שאינו מכון זה הבאר לבאר האמיתי, כי בבאר, האדם שמושך בדלי פעם מרכין את גופו ופעם זוקף גופו ומנענע עצמו, ובציור מצוייר אדם עומד ואוחז בדלי בלי תנועה. החזיר לצייר את הציור וצוה לו שיצייר איזה דבר מופלג בשלימות שלא יתבייש עוד. הלך וצייר את המלכה של המלך בתמונתה ולבושה ותכשיטיה מכון ממש כפי שהיו הכל מכירים אותה. כשראו השרים הציור הזה התפלאו מאוד כי ראו שהיתה תמונתה מכון ממש בכל תמונת פניה ותכשיטיה. הכפרי הנ"ל העיז פניו ואמר שלא טוב עשה התמונה כי המלכה יש לה חריצים על מצחה כדרך האדם שמתנענעים החריצים שעל המצח, כשראה הצייר שגם במלכה אמר חסרון, הלך הצייר והכה את הכפרי על לחיו ואמר לו בשלמא בבאר ובשדה יש לך ידיעה אבל בעיני מלכה אין לך שום ידיעה. עכ"ל המעשה. ואמר לרב לך בכל טוב, ולא הספיק עוד לשאול. והיינו כנ"ל שלא יסתכל בדרכי הצדיק כי גבהו דרכיו מערכנו ואין לנו הבנה.

ויחן שם ישראל נגד ההר (יט, ב). מובא ב"שם משמואל" (וישלח תרע"ו) פירש הרה"ק מהר"י זצללה"ה מווארקא שלשון "ויחן" הוא נשיאת חן, היינו אף שכל אדם דרכו לפי שורש נשמתו ישר בעיניו, מ"מ מצא גם דרך חבירו חן לפניו, וע"כ היו כאיש אחד בלב אחד, ודפח"ח.

ובגליון דברים של טעם מובא בשם שיח השדה (בתולדות עמ' שכד) על מעמדו הרם (של הגאון מקוזיגלוב זצ"ל) ב"ישיבת חכמי לובלין", ועל קצת מהלכי נפשו הזכה, ניתן לעמוד מתוך גרגירי זכרונות ורשמים שכותב השורות קיבל מפי הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' אשר עשה במחיצת הקוזיגלובי במשך כח' ימים בשנת תרח"ץ.

רבי דוד שהיה כבר אז שם דבר בעולם הישיבות, הוזמן על ידי הגה"ח רבי דוד מינצברג הי"ד (המנהל הרוחני ביח"ל) להרביץ תורה בישיבה,

העגלון והמשרתים לחלצם מן הבוץ עלו בתוהו. עברו שעות אחדות והנה איכר פשוט מתקרב עם עגלתו הרעועה, רתומה לשלושה סוסים כחושים, ואף הם החלו מועדים ושוקעים בביצה. אולם האיכר שלף תיכף את שוטו, הצליף על הסוסים, אלו אזרו את שארית כוחם, ופתאום משכו את העגלה אל מחוץ לביצה, ויהי הדבר לפלא בעיני הנסיך ומשרתיו. ניגש הנסיך אל האיכר ותמה באזניו: לי ארבעה סוסים אבירים ומיוחסים, ולך שלשה סוסים צנומים ודקים. ובכל זאת דוקא אלו שלך נחלצו ברגע אחד מן הבוץ, ואילו שלי כבר שעות מתבוססים בבוץ ואיננו יודעים כיצד נחלץ מצרה זו. השיבו האיכר: שום סוד מיוחד לא עמד לי להצלחה זו, אלא שסוסיך שלך טהורי גזע ומיוחסים המה, נטלת אחד מכאן ואחד משם, מהטובים והמובחרים שבכל מדינה, לפיכך כשמצליף אתה על גבם מושך כל סוס לרוח אחרת, ואינם מצליחים להתאחד למען המטרה, ואדרבה, כשמוכה האחד, שמחים לאד כל עמיתיו, מה שאין כן סוסי הדלים והכחושים כולם משפחה אחת המה, אמא ושני בניה, לכן, כשמוכה אני את האחד חשים זאת גם השנים האחרים ונחלצים מיד לעזרתו. כיוצא בזה אמר הגר"ח, בענין זה שאנו דנים בו, אתה כבוד המלך נפוליאון דומה הנך לנסיך ההוא, לרשותך צבא אדיר מחומש ומאומן היטב, אלא שאינו עשוי מעור אחד, מורכב הוא מצבאות אוסטריה, פרוסיה, ספרד ואיטליה, שנלוו אל הצבא הצרפתי אשר תחת פיקודך, לפיכך מתאמץ כל אחד מהם להסב לעצמו את תהילת הנצחון, ועוד שמח בנפילת עמיתו בן ארץ אחרת, מה שאין כן צבא רוסיה, אף כי דל הוא באמצעים, כיון שבנוי הוא כמקשה אחת, מבני עם אחד הלוחם להגנת ארץ אחת – ארצו שלו, הרי כל אחד חש בסכנה המשותפת, ועושים יד אחת לחרף נפשם למען הצלתם. מכאן, הוד מלכותו, נובע הפקפוק שלי בנצחונכם, סיים הגר"ח את פרשנותו על עתיד המלחמה. בהמשך המלחמה נחל נפוליאון מפלה גדולה ליד מוסקבה, לאחריו נחל מפלה מוחצת במעבר הנהר ברז'ינה, כמעט כל חייליו אבדו בקרבות, הערכתו של רבי חיים התאמתה במלואה.

יחן שם ישראל נגד ההר (יט, ב). מובא ב"אור ישירים" מפרש רש"י: "כאיש אחד בלב אחד". בשעה שבני ישראל מאוחדים ומלוכדים, "כאיש

קרני אור בוקעים מבעד לחלונות. הוא ניגש אל הבית, פתח את דלת בית המדרש ונכנס פנימה. והנה בקצה האולם יושב אדם זקן, בראשית שנות השבעים שלו, בידו נר דולק, וספר פתוח לפניו. היה זה ר' חיים מוולוז'ין, אשר בעת מצוקה כבעת שמחה מצא למפלט לו את בית המדרש. כל כך היה שקוע בתלמודו שלא חש בקצין הנכנס ומתקרב אליו, אך משפתח זה בקולו הרועם, ניתר הגר"ח ממקומו. הקצין ניסה את כוחו של ר' חיים בצרפתית, אך משהראה סימנים כלא מבין את דבריו עבר לדבר גרמנית, שואל את הגר"ח אם מבין שפה זאת. השיבו רבנו, אינני בקי בה ביותר אולם אשתדל להשיבך בשפה זו. אם כך – אמר הגנרל – אולי תגיד לי היכן גר פה הרבי שלכם, "חיים" שמו, עליו שמענו רבות כידוע צפונות ועושה נפלאות. ענהו רבנו: חיים, האיש המבוקש על ידיך, נמצא כאן בבית המדרש. אך מה שאמרת כי עושה הוא נפלאות, יכולני להגיד לך כי אין זה אמת. הבין הקצין כי הוא האיש המבוקש, ומיד ניגש אל העניין. המלך בכבודו ובעצמו רוצה להפגש עמך! עליך להמתין כאן עד שיבואו לקחתך! הפטיר, והלך לו. לא חלפה שעה וכיתת אנשי חיל באו במרכבה קרבית מאובקת, והסיעו את ר' חיים אל אהל נפוליאון המהודר אשר במרכז המחנה. בראותו את פני רבינו, המקרינים אצילות תורנית טהורה, שמח בונפארטה לקראתו, ואף הוא פתח במה ששמע כבר מיהודי המדינה, על כוחות נסתרים הטמונים בו כמחולל נפלאות. גם הפעם הכחיש ר' חיים בביטול כל קשר בינו לבין מעשי נפלאות, בסך הכל יהודי פשוט אנכי השוקד ולומד תורה, לא יותר... שוב פנה אליו נפוליאון ואמר: זה שאינך מסכים אודות סיפורי הנפלאות, ניחא, אבל שהנך איש חכם ופיקח, זאת כבר לא תוכל להכחישני. אם כן אמור לי, אפוא, מה דעתך על עתיד מלחמה קשה זו שפתחתי בה. האם כקודמותיה תסתיים אף היא בנצחון כביר, או חלילה אסון נורא אורב לי אי שם בדרכי? חשוף מחשבותיך לפני בגילוי לב וללא מורא. פתח ר' חיים וענה, משל למה הדבר דומה? נסיך אחד עשה את דרכו במרכבה רתומה לארבעה סוסים אבירים ומשובחים, מטובי היחס והאיכות. והנה בהגיעו לתוך יער עבות מעדו רגלי אחד הסוסים לתוך ביצה טובענית, הסוס משך אחריו גם את שלושת חבריו, והמרכבה התהפכה על צידה. כל מאמצי

מושבותיהם ובכל המצבים שיעברו על בני ישראל, הוא קיים לעד, ונצח ישראל לא ישקר.

והייתם לי סגולה (יט, ה). אברך אחד נכנס להרה"ק בעל ה"לב שמחה" זי"ע, והיה לו פצע ביד. שאל אותו הלב שמחה, האם כבר הלכת למישהו, ענה האברך שעשה איזו סגולה, אמר לו הלב שמחה, זקני החידושי הרי"ם אמר סגולה יש דבר אחד והייתם לי סגולה, אבל עם פצע הולכים לרופא.

והייתם לי סגולה מכל העמים (יט, ה). בתקופה הראשונה אחר המלחמה, כאשר ישיבת באבוב עדיין עמדה בוועסט סייד, סבלה ההנהלה מבחור פלוני שהתנהג בצורה מאוד לא ראויה, ולישיבה קשה מאוד להחזיק אותו. פנה המנהל הרב זושא פאללמאן ז"ל, לכ"ק האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, והסביר לו, כי לדעתו יש לגרש את הבחור הזה מהישיבה. אבל בכל פעם שר"ז דרש כנ"ל, ביקש הרבי כי יש תקוה הימנו, ושעדיין יש להחזיקו בישיבה.

פעם אחת הסתכסך הבחור הנ"ל עם בחור אחר, וברוב כעסו לקח מסמר ותקעו בתפיליו של הבחור עליו חרה אפו, ר"ל.

לקח המנהל הרב פאללמאן את התפילין והראם לכ"ק מהרנ"צ מבאבוב זצ"ל, ושניהם הלכו אל כ"ק מהר"ש מבאבוב ואמרו: ירא נא הרבי וישפוט, הגם עתה עדיין עלינו להחזיקו בתוככי הישיבה? שקע הרבי ברעיוניו, ואמר שברצונו לחשוב כיצד אביו כ"ק הקדושת ציון זצ"ל היה מתנהג במקרה כזה.

לאחר כמה דקות קרא ואמר: הרי גם הקב"ה מניח תפילין, והגמ' אומרת (ברכות ו). "תפילין דמרי עלמא מה כתיב בה - מי כעמך ישראל", עכשיו נתבונן, כמה מסמרים כבר מסמרנו בתפילין של הקב"ה (בשגגותנו ובזדונותנו), האם הקב"ה גירש אותנו מעל פניו?

בענין זה העתיקו בגליון דברים של טעם מאמר נפלא ונחמד מספה"ק בני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ז' אות ה) וזל"ק: כתב בספר בירך יצחק בפסוק "אם בחקותי תלכו וכו' ונתתי גשמיכם בעתם" (ויקרא כג, ו), ופירושו בו בלילי שבתות (תענית כג), ולעיל מיניה כתיב "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו וגו'", ופי' הרב הנ"ל הסמיכות ע"פ מה שאמרו במדרש דשאל

אחד בלב אחד" יכולים הם לעמוד נגד ההר, נגד יצר הרע הדומה להר, כמובא (סוכה נב, א) כדרש רבי יהודה, לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע, ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה...

ויחן שם ישראל נגד ההר (יט, ב). ביאר רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע דרשו חז"ל, מדוע נאמר ויחן לשון יחיד? מפני שבני ישראל חנו כולם כאיש אחד בלב אחד. מה מצער הדבר, שאותה אחדות היתה רק בטרם קבלו ישראל את התורה, ומאז נפרדו הלבבות זה מזה, וכל אחד בטוח כי רק דרכו היא דרך התורה הנכונה...

ומשה עלה אל האלהים (יט, ג). דרשו חז"ל, שכשעלה משה למרום לקבל את התורה, בקשו מלאכי השרת להשאיר את התורה בשמים, ולא הסכימו לתת אותה ביד משה, עד שהוכיח להם משה שהמצוות הכתובות בתורה מתאימות לבני האדם ולא למלאכים (שבת פח עמוד ב). נשאלת השאלה, וכי לא ידעו המלאכים קודם מעצמם, שהתורה אינה מתאימה להם?! משל לרב גדול בתורה, שמפאת זקנותו התקשה להנהיג את הרבנות בעירו הגדולה. טכסו אנשי עירו עצה, לחפש עבור רבם עיר קטנה שאנשיה מעטים, שאותה יצליח רבם להנהיג. כעבור זמן נמצאה העיר, ונתרצה הרב לעבור לשם. בהגיע משלחת אנשי העיר הקטנה להקביל את פני הרב, דחום אנשי העיר הגדולה, ולא נתנו לרבם ללכת עמם. שאלו אנשי העיר הקטנה בתמיהה: "מדוע אינכם מאפשרים לרב לבוא עמנו, והרי יודעים אתם שאינו מתאים לכהן בעירכם?" ענו אנשי העיר הגדולה ואמרו: אכן רק מפני כבוד הרב עשינו זאת. רצינו להראות לכם עד כמה חשוב וגדול הוא הרב בעינינו, ועד כמה אנו מצטערים על שנאלצנו להפרד ממנו, ולתת אותו לכם. כך בקשו המלאכים להראות לישראל כמה חשובה התורה בעיניהם, ועד כמה הם מצטערים על שנאלצים למסור אותה לישראל.

והייתם לי סגולה מכל העמים (יט, ה). ביאר הרה"ק ר' דוד מלעלוב זי"ע "סגולה" הוא מלשון סגול שנקודת סגול אינה משתנה לפי המקום, בכל סיבוב שתסובב אותה - היא נשארת סגול. זוהי גם מהותם של בני ישראל, שבכל מקומות

מהו הנתנית טעם "כי לי כל הארץ", וכבר דברו בזה המפרשים, ולפי דברינו הנ"ל יתכן שאמר הש"י "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם וכו'", רצ"ל כאשר תקבלו כעת הקידושין והיחוד כביכול, אזי "והייתם לי סגולה מכל העמים", אפילו אם יגרום חטא ח"ו ותהיו מפוזרים בכל העמים תהיו לי גם משם לסגולה, כי לא מהני לכם זריקת הגט כי לי כל הארץ ובכל מקום החצר שלי הוא, על כן אפילו אחר הגט ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש.

אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל (יט, ו). אלה הדברים לא פחות ולא יותר (רש"י). מובא ב"ש"ת חשק שלמה, בשם ר' מ' מ' מקוצק", ההסבר הוא. הנה על פי דין אם אחד נותן מתנה לחברו על תנאי צריך התנאי להיות כפול, ואם לאו התנאי בטל והמעשה קיים. והנה הקב"ה אמר לבני ישראל: "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי... והייתם לי סגולה מכל העמים" בלי תנאי כפול. ומשה עיקר רצונו היה שישמעו בקול ה'. ויוכל דבר זה להיות באחת משתי דרכים: או שלא יאמר להם על המתנה שיהיו סגולה מכל העמים, או שיוסיף תנאי כפול אם לא ישמעו לא יהיו סגולת העמים. לכן אמר לו ה' לא תגרע ולא תוסיף, כי רצון ה' אפילו חלילה לא יקיימו התנאי, לשמוע בקול ה', שתהיה המתנה קיימת ויהיו עם סגולה.

וקדשתם היום ומחר (יט, י). הקדושה תשאר גם למחר, גם אחרי שתלכו מאן, השפעתה תישאר גם להבא, לא רק בשעה שתשמעו דברי תורה ומוסר, וזה מובן הפסוק בתהילים "לכו בניי שמעו לי" לכאורה צריך לומר "בואו בניי שמעו לי", אלא פירושו, לא רק בשעה שאתם אצלי תשמעו לי אלא גם כשתלכו ממני (פרדס יוסף) כמו שנאמר "צדיק כתמר יפרח ארז בלבנון ישגה שתולים בבית ה' ובחצרות אלוקיני יפריחו" כלומר בבית הכנסת צדיק כתמר... ורק הוא יוצא לחצר בית הכנסת כבר מדבר הוא לשון הרע שנאמר בחצרות אלוקיני יפריחו. איך להלחם ביצר הרע, שהיצר מפתה את האדם? לאמור רק היום שמע בקולי, והחל ממחר תתחיל להתקדש. ועל האדם להשיבו באותו מטבע "לא! היום אינני שומע בקולך, ומחר נראה אולי אשמע בקולך". "וקדשתם היום", היום אני חייב להתקדש, "ומחר" אשקול בדבר מה לעשות. (בית אברהם).

ההוא מינא איך הקב"ה מוריד גשמים בשבת דהוה הוצאה מרשות לרשות (והש"ת כביכול מקיים התורה), ואמרו לו כל העולם כולו של הקב"ה (הוא) הוה כמטלטל בחצירו (ב"ר פי"א ה). והנה הקשו על זה עפ"י מה שאמרו במדרש "כשחרב בית המקדש השליך (כביכול) קב"ה גט פטורין לכנסת ישראל" (לא ראינו המדרש הזה אבל מצאתיו בספרי המחברים), והקשו על זה, דכיון דכל העולם כולו של הקב"ה אין הגט קונה ברשותו. ותיצו דכביכול הש"י הקנה לכנסת ישראל מקום בחצרו.

והנה לפי זה אסור להוריד גשמים בשבת, עפ"י הדברים האלה פירש הרב הנ"ל קישור הפסוקים הנ"ל "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו", יהיה לכם מורא שמים שלא יתחרב בית המקדש על ידכם "אם בחקותי תלכו וכו'" ולא יחרב בית המקדש ולא אתן לכם גט פטורין ולא אצטרך להקנות מקום ואז כל העולם כולו חצרי, ועל כן "ונתתי גשמיכם בעתם" היינו בלילי שבתות, משא"כ בהיפך ח"ו, והנה כל זה פסטייא דאורייתא.

אבל אני אומר שאי אפשר לומר כזאת שהש"י נתן גט פטורין לכנסת ישראל, דהרי כתיב "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתי" (ישעיה נ, א), והן אמת שיש בדברי נבואה פסוק הסותר לזה, מה שדרשו עליו בגמרא (יומא פו:) גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה דכתיב "הן ילח איש את אשתו וכו' הישוב אליה עוד וכו' ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ד'" (ירמיה ג, א), הנה נראה דכביכול הש"י נתן גט לכנסת ישראל.

על כן לבי אומר לי לדרוש באופן כזה, דמה שהשליך הש"י כביכול גט פטורין לכנסת ישראל הוא למען לאיים בכדי שיקבלו על עצמם לשוב, אבל באמת הגט לא היה גט דהרי כל העולם כולו חצירו של הקב"ה, וזהו שאמר הש"י "אי זה ספר כריתות אמכם וכו'", דאם היית נותן הגט בידה הנה היה הגט בנמצא בידה, ואיה הוא, על כרחך לומר שלא נתתי בידה רק הוא בהשלכה, והנה כל העולם שלי והגט אינו גט.

ובזה יתבאר לך בפרשת נתינת התורה "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וכו' והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט, ה), דקשה למה הפסיק באמצע הבטחת ישראל, והוה ליה למימר "והייתם לי סגולה וממלכת כהנים וגוי קדוש", ב'

יפשיט ממנו היצה"ר את כל הרוחניות שבו! ואז כשיתפוס את עצמו, וירצה לקום ולברוח מן המקום יהיה כבר מאוחר מדי.

כל הנוגע בהר מות יומת (יט, יב). מובא בחפץ חיים מכאן למדים עד כמה צריכים להיזהר בכבוד תלמיד חכם. מה ההר שאין בו דעת ואינו מרגיש כלום ובכל זאת נתקדש על ידי קבלת התורה, עד שהוזהרו ישראל מנגוע בקצהו, קל וחומר למי שנוגע ופוגע בכבודו של תלמיד חכם, שיש בו דעת ומרגיש בעלבון.

השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו כל הנוגע בהר מות יומת (יט, יב). מובא במשחת שמן, כתב החפץ חיים: ומה אם הר שאין בו דעת ואינו מרגיש כלום, מכל מקום נתקדש על ידי קבלת התורה, עד שהוזהרו כל ישראל מלנגוע בקצהו, קל וחומר למי שנוגע ופוגע בכבודו של תלמיד חכם, שלמד את התורה גופה, ושיש בו דעת ומרגיש העלבון, על אחת כמה וכמה שהנוגע בו כנוגע בבבת עינו. פעם הגיע אחד מבני עיריית ליברפול לפני רב העיר הגאון הרב פלוטניק ז"ל והתאונן על גודל הצרה שניחתה בביתו כי בתו סתה מדרך הישר והתיידדה עם גוי ובדעתה לבוא עמו בקשרי חיתון רח"ל. בכה האיש לפניו שיואיל לדבר על לבה ולהניאה ממעשיה. הרב ניסה לעורר את הנערה בדברי נועם וכיבושין. אך היא הקשתה עורפה ולא אבתה לשמוע ונשארה איתנה בדעתה הקלוקלת. כשנפגש האב המסכן, לאחר מכן, עם הרב, החל האב לצעוק ולגדף את הרב על כך שלא הצליח במשימתו ומרוב כעסו פלט מפיו שעכשיו הוא רואה שבאמת אין שום תועלת מן הרבנים... כששמע הרב את גידופיו, השיבו בנחת בדברים הבאים: אמשול לך משל למה הדבר דומה, לרופא גדול ומפורסם שעשה דרכו לעיר גדולה, ובדרך הילוכו עבר ביער, פתאום התנפלו עליו שודדים ושדדו את כספו ואת תרמיל הרפואות שנשא עמו. כשפתחו השודדים את התיק, ראו שאין שם כלום זולת כמה עשבים פשוטים. ושפכו את תכולת התיק לאשפה. כשהגיע הרופא לעיר, צבאו על פתחו המון העם כדי למצוא מזון ו תרופה לחוליים. בין הבאים הגיע אדם עם בתו החולה במחלה מסוכנת ורוב רופאי העיר נתיאשו מלרפאותה. הכיר בו הרופא שהוא אחד השודדים שהתנפלו

משל למה הדבר דומה במסעדה אחת היה תלוי שלט! "היום תשלם ומחר בחינם". נכנס איש אחד והזמין ארוחה קלה ושילם ולמחרת בא והזמין מאכלים יקרים, ויינות יקרים אכל לשבעה, בשעת התשלום סירב לשלם בטענה שאתמול שילם, אז אמר ובעל המסעדה לך תסתכל גם עתה מה כתוב בשלט, "היום תשלם ומחר בחינם", כי השלט אינו משתנה, תמיד אותו השלט תלוי, כך צוחק עלינו היצר הרע. לכן אמרו חז"ל אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תשנה.

דרכו של היצר זה לקרר את הנשמה שלא נקיים תורה ומיצוות ע"י כך שמכניסים לנשמה דעות זרות או שאומר לאדם אתה משתדל ומקיים הרבה מצוות לא יקרה כלום. אם תוותר פעם אחת על מיצוה כגון תפילה במנין וכדומה ומחזקת אותו להיכשל בסיסמא הידועה לא נורא יש לך עודף מצוות.

הדברים יומחשו במשל: מעשה היה בשועל אחד, אשר בהיותו שוכב להנאתו בין עצי היער, קלטו אזניו קול יריות של ציידים, שיצאו לצוד חיות. אולם השועל שהיה עייף מאוד התעצל לקום ולברוח מהמקום, וניחם את עצמו ואמר "אני יכול לסמוך על הפיקחות שיש לי, אני אסדר אותם". מה עשה? שכב ועשה עצמו כמת מוטל על הארץ, בלא נוע לזוז כלל, וכשהתקרבו אליו הציידים, ראו פיגרת שועל זרוק על הארץ ושכובה כמת. אמר אחד הציידים "הנה! איזה זנב יפה יש לשועל, אקח אותו לי, ואתלה לי אותו לקישוט בסלון ביתי". שמע זאת השועל, וניחם את עצמו "נו, שיקח את זנבי העיקר שאותי ישאיר בחיים". והנה שומע השועל קול שני של צייד אחר "ואני דווקא מוצא חן בעיני השיניים של השועל, אקח לי את שיניו אחת, ואעשה ממנה תיק יפה מתנה לאשתי". והשועל, בשמעו זאת, ניחם גם בזה את עצמו ואמר "נו, גם על זה אוותר, העיקר שאת נפשי יניחו לשלל". והנה, קולטות אזניו צייד שלישי שקורא "ואני מוצא חן בעיני עורו של השועל, אפשוט ממנו את עורו, ואעשה לי ממנו שטיח יפה לביתי". כששמע זאת השועל, קרא בבהלה "אוי ואבוי!! עכשיו הם כבר רוצים להפשיט מעל את עורי!" מיד תפס את רגליו והתחיל לברוח, ואולם אז כבר היה מאוחר מדי. לעתים חושב האדם לעצמו: מקסימום אאבד שם זנב, או שן אחת, אבל עדיין אשאר אני בצדקותי ובקדושותי, הוא אינו יודע, שבסופו של דבר,

העדה" מנהיג הדור. וזה שעשה משה, "ויוצא משה את העם" הוציא אותם, "מן המחנה" מחיי יום יום, מעסקי חולין, "לקראת האלוקים" הכניסים לשערי שמים.

הגבל את ההר וקדשתו (יט, כג). מובא בהפלאה אותיות המילה "הר" מקפות באותיות "קודש". האות ה' מקפת לפנייה ואחריה ב-דו, ואלו האות ר מקפת ב-קש. נמצא כי ה'גבול' המקיף את ה'הר' הוא 'קודש'. זהו שנאמר: "הגבל את ההר וקדשתו".

וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר (כ, א). כשנתקבל השאגת אריה וצ"ל להיות רבה של מץ, ניגשו אליו ראשי הקהל עם פנקס הקהילה, ואמרו לו שיש תקנה קדומה בעיר לפיה כל רב חדש רושם תקנות חדשות כפי ראות עיניו לחזק את דרך התורה בעיר. לקח הרב לידיו את הפנקס, ורשם בו מלה במלה את עשרת הדברות – 'כבד את אביך', 'לא תרצח', 'לא תגנוב' וכו'. כשהביעו ראשי הקהילה את תמיחתם, ענה להם שבמשך כהונתו בערים אחרות נוכח שלעתים קרובות הדברים הכתובים בפנקס הקהילה נחשבים בעיני הציבור כקדושים הרבה יותר מן הדברים הכתובים במפורש בתורה.

וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר לא תחמוד (כ. א' יד').

שואל רבנו אברהם אבן עזרא בפירושו על התורה, כיצד התורה מצווה על האדם דבר שאין ביכולתו לקיימו? שהרי איך אפשר שלא יחמוד אדם בלבו דבר יפה שרואה, ואם כן כיצד התורה דורשת מהאדם דבר שהוא אינו יכול לעמוד בו? מסביר הרב יסוד גדול באמונה, והוא שצריך האדם לידע ולהאמין כי החיים, הבנים, והפרנסה, לא תלויים בזכות האדם או בפעולותיו למענם, אלא הכל תלוי בידי שמים, ומה שנגזר על האדם שישגי, יקבל על מגש של כסף, ומה שלא נגזר לו, לא תועלנה לו כל תחבולותיו ומחשבותיו, מה בצע אפוא לבטוח בעושק ובגזל, ואין בהם ליתן או להוסיף מאומה.

וצריך האדם להחזיר אמונה זאת בלבו, וכשיאמין באמונה שלימה ביסוד זה, ממילא לא יחמוד דברים של אחרים אפילו במחשבה בלבו, שהרי יודע הוא כי אם זה מגיע לו יקבלו ללא השהות

עליו בדרכו. אמר לו: שוטה שכמותך, הרי היו לי בתיקי כמה עשבים שבהם הייתי מכין תרופה לבתך, אבל מה אעשה ואתה בידיך זרקת את עשב י המרפה לאשפה, והפסדת לעצמך שאינני יכול לעזור לך. פרץ האישי בבכי מר על שבמו ידיו השחית את התקוה האחרונה שהייתה לבתו החולה. הנמשל כלפיך – אמר הרב לאב הרגזן – כך נראים האנשים שכל ימיהם מזלזלים הם בכבוד הרבנים ואומרים עליהם שאינם שוים להועיל, וכך מטיפים בביתם ומחזירים בבני הבית חיצוי רעל ושנאה על הרבנים וגדולי התורה, ובכל הזדמנות עושים אותם ללעג ולקלס בעיני בני הבית, ואינם מבינים שבכך מאבדים את תקותם האחרונה להצלת בני ביתם מכליון רוחני, כי מכיון שהורגלו לזלזל ברבנים, שוב אינם שומעים מהם כל תוכחה, ומקשים עורפם להמשיך בדרכם הנלוזה.

כל הנוגע בהר מות יומת (יט, יב). מיד לאחר שנתמנה הגאון מטשעבין – רבי דוב בעריש וויידנפלד וצ"ל הרבה של טשעבין אירע מעשה שגרם לכל בני העיר לעמוד על גדולתו. היה זה כאשר הופיעו לפניו שני יהודים לדין תורה בעסקי ממונות. אחד מבעלי הדין, שהיה חתנו של אחד מראשי הקהילה, יצא חייב בדין והכריז שאין בדעתו לקיים את הפסק, משום שהיו לו טענות על פסק הדין. לרב מטשעבין כאב הדבר, משום שזה עתה נתמנה לרב וחשש שממנו יראו עוד אנשים וכן יעשו והאמת בעיר תהיה נעדרת. כמה ימים שמר את הדבר בלבו, ואולם יום אחד פגש את חותנו של המתדיין ופלט מפי שמואד מציקה לו התנהגות חתנו עד שהדבר מפריע לו להתרכז בלימודו... מספר ימים לאחר מכן חלה האישי שהכריז שלא יציית לפסק הדין, ונפטר בדמי ימיו. רבי דוב בעריש הצטער מאד על פטירתו של אותו יהודי ועל כך שהקפיד על מעשיו, ועסק רבות בתיקון נשמתו. בכל ימיו שמר את יום היארצייט שלו, והיה לומד משניות ומדליק נר לעילוי נשמתו.

ויוצא משה את העם לקראת האלוקים מן המחנה (יט, יז). מובא באמרי אמת תפקידו של מנהיג בישראל הוא להוציא את העם מענייני החולין ולהכניסם למחיצת הקודש. וזה הפירוש של "אשר יוציאם ואשר יביאם" הנאמר אצל "איש על

עובר את הגשר כשעיניו עצומות, ואין הוא מבחין כלל בשטרות הכסף שהכין לו במיוחד, פנה מיד הרמב"ם לידידו הטוב ושאלה בפיו, מדוע עברת היום את הגשר בעינים עצומות? ענה לו הרב אבן עזרא, כל יום אני עובר את הגשר בדרכי לבית הכנסת, והיום אמרתי לעצמי, מעניין אם אצליח לעבור את הגשר בעצימת עינים, וכך עשיתי, ואכן הצלחתי לעבור את הגשר בעינים עצומות. שמע זאת הרמב"ם וסיפר לרב אבן עזרא את מה שהכין לו על הגשר, ענה לו האבן עזרא את היסוד שלו, שהאדם מקבל רק מה שמגיע לו ומה שלא מגיע לו לא יעזור שום דבר שבעולם ואפילו אם יצליח לקבל דבר שלא מגיע לו כדין הרי שזה ילקח ממנו בדרכים אחרות.

מעשה היה ברבי חיים מוולוז'ין, שהתקיימה אסיפת רבנים גדולה בביתו, שהשתתפו בה ראשי ישיבות וגדולי הדור, תוך כדי הישיבה קם אחד מזקני הרבנים, ותוך כדי שהוא קם משך אתו בטעות את המפה שעל השולחן, וכל הכוסות והבקבוקים מזכוכית שהיו על השולחן נפלו ארצה. מיד פנו כל הנוכחים והתכופפו להרים את מה שנפל, קם רבי חיים ואמר עצרו! דעו לכם! אם יש בביתי פרוטה אחת שלא כדין ושלא מגיע לי הרי שישברו כוסות או כלים, אך אם כל כספי בביתי הוא נקי הרי ששום כלי לא ישבר, ואכן כל הכלים שנפלו היו שלימים ושום דבר לא נשבר.

המורם מהם כמה חובה מוטלת על כל אחד ואחד להתחזק באמונה שלימה ולחיות בשלווה ונחת ובידיעה ברורה כי יש מי מנהיג לבירה והוא שמכווין את דרכינו ואת כל חיינו לטובה ולברכה.

וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר לא תרצח (כ. א' יג'). הנה בטעם התחתון לקורא ביחיד כתוב לא תרצח בנקוד פת"ח, ובטעם העליון לקורא בצבור כתוב בנקוד קמ"ץ.

כתב הגר"א מווילנא זיע"א רמז נפלא. אמרו חז"ל (סוטה כ"ב). כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה. הרי ששניהם נקראים בשם רוצח. וביודיו של יום הכיפורים אומרים על חטא שחטאנו לפניך ביודעים ובלא יודעים. וקשה הלא כבר אמרנו על חטא שחטאנו לפניך בזדון ובשגגה? פירשו המפרשים ביודעים להורות ואינם מורים, ובלא יודעים להורות ומורים. וכן ביודיו של יום כיפורים, את אשר

ואם זה לא שלו לא יעזור לו שום דבר שבעולם כדי לקבלו.

וכבר פירש הגר"א את הפסוק בתהילים: "כגמול עלי אמו, כן גמל עלי נפשי", שיש לאדם לנהוד בדיוק כמו התינוק. מה התינוק הולך למשחקיו ולענייניו ולא דואג לאוכל, כי יש אבא ואמא שידאגו להביא לו עד פיו, כך צריך האדם להתנהג ולהאמין שמה שכתוב לו יגיע עד אליו. ולמדונו חז"ל בגמרא מנחות (כט:): שהבוטח בה' חסד יסובבנו, וכל הבוטח בה' ותולה בטחונו בו יתברך, הרי שהקדוש ברוך הוא מחסה לו בעולם הזה ולעולם הבא, שנאמר: "בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים", כתיב ב' עולמים, הרי עולם הזה ועולם הבא.

משל למה הדבר דומה: והביא הרב על כך משל, כמו שאדם כפרי לא יעלה על לבו אפילו במחשבה להתחתן עם בתו של המלך בידעו שדבר זה לא יתכן לעולם, וכמו שאף אדם לא שואף לעוף בשמים כציפור בידעו שלעולם לא יהיו לו כנפיים, ולא חומד זאת אפילו במחשבה, כך כשיחדיר לעצמו את האמונה כי אף ממון או אשה או כל דבר שבעולם לא ימצאנו בגלל חכמתו שלו או פעלו, אלא רק בידי שמים תלוי הדבר, ואם הדבר שלו אז יקבלנו, ואם אינו שלו אין לו סיכוי לקבלו, ממילא אין לו מה לחמוד דבר זה בלבו. וזהו למעשה ציווי התורה "לא תחמוד".

מסופר על רבי אברהם אבן עזרא שהיה עני מרוד וכל ימיו חי בעוני גדול, הרמב"ם שהיה חברו הטוב רצה מאוד לעזור לו, אך הרב אבן עזרא התנגד ולא הסכים בשום פנים ואופן לקבל עזרה כספית מאחרים. יש הרמב"ם וחשב היאך יוכל לעזור לחברו הטוב ללא ידיעתו, ורעיון יפה נצנץ במוחו, הרי הרב אברהם אבן עזרא יוצא כל בוקר לתפילת שחרית בבית הכנסת הסמוך לביתו, ובדרכו לתפילה עובר הוא על גשר סמוך, אשים לו שם כסף על הגשר, והרי לפי ההלכה המוצא מעות מפוזרים הרי אלו שלו, וכך יוכל הרב אבן עזרא לקבל כסף מדין מציאה כדין, ולא מדין צדקה.

אמר ועשה, למחרת השכם בבוקר הלך הרמב"ם לגשר, וממש סמוך לבואו של הרב אבן עזרא, נגש לגשר ופיזר שם שטרות של כסף ומיד התחבא מאחרי עץ סמוך וציפה לבואו של ידידו הטוב. ואכן מיד הגיע הרב אבן עזרא, אך מה רבה היתה הפתעתו של הרמב"ם, כשראה את חברו הטוב

לא העלה גליו, וכל העולם כולו עמד ושמע את המעמד הגדול הזה, ושמעו דברי השם יתברך "אנכי ה' אלקיך". מעמד נשגב זה הוכן מששת ימי בראשית, כי תנאי עשה השם יתברך עם הבריאיה כולה, שאין קיומה תלוי אלא בתורה הקדושה, בקבלתה ובקיומה, וכמו שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי" ובבריאיה כתיב "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, שני וכו'" ואילו ביום ששי כתוב יום "הששי" ויכולו השמים והארץ", ופרשו חכמינו זכרונם לברכה, שתנאי עשה השם יתברך אם מקבלין ישראל את התורה, שנתנה ביום הששי ו' בסיון, הנה מה טוב, אך אם חס וחלילה לא יקבלו את התורה, אז "ויכולו השמים והארץ" חוזר הכל לתוהו ובוהו וחושך על פני תהום, ומטעם זה עשה השם יתברך את העולם עגול ולא מרובע, כדי שיהיה במקום אחד יום ובשני לילה וכך לא יהיה רגע בעולם, שלא יעסקו בתורה. וכבר כתב הגאון רבי חיי מוולאז'ין בספר "נפש החיים" שאם יהיה בעולם רגע אחד פנוי מתורה, אז יחרבו חס ושלום כל העולמות.

בישיבת וולאז'ין נהגו לחלק את הלימוד בדרך של משמרות משמרות, כדי שבכל שעות היום יהיו למודים בהיכל הישיבה, ובמוצאי הצום ביום הכיפורים עת היו כולם יורדים לאכול, היה יושב הגאון רבי חיים זכר צדיק לברכה ולומד ברציפות, בעודנו צם עד קרוב לחצות לילה בטענה, שמא חלילה, במוצאי הצום כשכולם עסוקים באכילתם, ימצא העולם בלא לומדי תורה, ויגרם נזק ח"ו, ומכאן נלמד כמה אחריות צריכה להיות לאדם בידועו שהוא ממחזיקי העולם, וכתוצאה ממעשיו נגרם שפע או פשע לעולם.

מעשה היה עם אחד מגדולי הדור המפורסמים, שנסע לבית חולים מפורסם לטפל בעיניו, והנה תוך כדי הטיפול מספר לו מנהל המחלקה, שכל רופאי העיניים בארץ עשו השתלמות של כמה חדשים ארוכים לחקר ולדרוש כמה קרומים יש בעין? ענה הרב תוך כדי דיבור, יש שבעים קרומים. נבהל הרופא ושאל: מהיכן הרב יודע? הסביר לו הרב שרבו האר"י זכרונם לברכה גילה שעין יש בה שבעים קרומים, שכן עין בגימטריא שבעים. נבהל אותו רופא מפורסם עד היכן כח התורה, מחקר של חדשים על ידי טובי הרופאים ובעזרת מכשור חדיש, נמצא בשורה אחת בספרי האחרונים. ועוד רבים הסיפורים והראיות לכך.

הקלת החמרת לאחרים ובוזה הפסדתי להם בגשמיות ממון, והתורה חסה על ממונם של ישראל. ואת אשר החמרת הקלתי והפסדתי להם ברוחניות.

וכך אמר גאון אחד לרב אחד, שאין עטרת הרבנות הולמתו כי בזה תצדק מחלוקת שני האמוראים (חולין צ"א) בעניין המלאך שנאבק עם יעקב. חד אמר כגוי נדמה לו וחד אמר כתלמיד חכם נדמה לו. ולכאורה פלוגתא רחוקה היא, כי מה ענין גוי אצל תלמיד חכם, והרי רחוקים הם כרחוק מזרח ממערב? אבל כעת רואים שזהו דבר אפשרי בגוף אחד והוא חצי גוי וחצי תלמיד חכם. וזה שכתוב, שמוני נוטרה את הכרמים לילך בדרכי הכותים, כרמי שלי לא נטרתי, כי אי אפשר לילך בדרכי שני האמונות גם יחד. והם המעכבים ביאת המשיח כי אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב. וזה שאמר יצחק אבינו, רואה אני בנבואה אשר יבוא זמן ויהיו שניהם מעורבים יחד. הקול קול יעקב והידים ידי עשו. ולכן שיבר משה את הלוחות במעשה העגל כי אמר טוב לשבר את הלוחות, להרוס הכל שיהיו עם בלי תורה ומצוות רק כגויים גמורים מאשר שיהיו חצי יהודים וחצי גוים. ואמר חכם אחד, ה' יצילני מחצי רופא ומחצי חכם, כי זה רוצח הגוף יפסיד את גופי, וזה רוצח הנפש יפסיד את נשמתי (דש"ח).

וזה שמרמזת לנו התורה וכתבה במקום אחד לא תרצח בקמ"ץ, שלא תהיה קמצן בהוראה, והיינו זה שהגיע להוראה ואינו מורה. ובמקום שני כתוב לא לרצח בפת"ח, היינו תלמיד שלא הגיע להוראה ואין לו יד ושם בש"ס ופוסקים, באורח חיים לא הלך, וביותר דעה אין לו ידיעה, ובאבן העזר הוא איש זר, ובחושן משפט הנהו משפח. וזהירו הכתוב על כך, לא תפתח את פיך להורות הוראות שעל ידי זה תהיה רוצח נפשות ח"ו בכל יום להתיר להם את האסור ולהכשיר הטריפה. והלוא טוב יותר לך להיות בעל מלאכה להתפרנס בנקיות בהיתר ולא באיסור מלהיות דיין ומורה ולמכור את נשמתך בעד פרוסת לחם ונזיד עדשים.

אנוכי ה' אלוך (כ, ב). בפרשת יתרו אנו קוראים על מתן תורה, מעמד הר סיני בקולות וברקים. וכתבו רבותינו זכרונם לברכה, שבזמן מתן תורה נדמה כל הבריאיה, שור לא געה, עוף לא ציץ, הים

עיתים לתורה למה הוא מבקש מהקדוש ברוך הוא שיאיר עיניו בתורתו.

מעשה שהיה פעם אחת עני מרוד שפגש איזה עשיר, וביקש ממנו שיתן לו צדקה, השיב לו העשיר, אני ברחוב לא מסתובב עם כסף, ואם רצונך שאתן לך צדקה תבוא אלי מחר בשעה פלונית למשרדי, ושם אתן לך. למחרת לא הגיע העני, ושוב אחר הצהריים פגשו והתחיל לדבר עם העשיר שירחם עליו כי מצבו דחוק מאד, והוא מטופל באשה וילדים, השיב לו העשיר, הרי אמרתי לך שאני לא מסתובב עם כסף, ואם רצונך לקבל צדקה תבוא אלי למשרד מחר. למחרת גם כן לא הגיע, ובפעם השלישית כשהתחיל העני לבכות לפניו אמר לו העשיר, הרי אתה הוא זה שלא מרחם על עצמך, כבר כמה פעמים שאני אומר לך תבוא אלי למשרד, ואתה לא בא, ואם כן או שתבוא אלי או שתעזוב אותי לנפשי.

הנמשל אנו מתפללים כל יום ואומרים להקדוש ברוך הוא ריבונו של עולם, תן בליבנו בינה להבין וכו', ללמוד וללמד וכו', והאר עינינו וכו', והקדוש ברוך הוא הרי בודאי רוצה שאנחנו נלמד תורה, ומשיב לנו הרי תורה מונחת בקרן זוית, כל הרוצה ליטול יבוא ויטול, יש שיעורי תורה תלך ותלמד, ואילו האדם כל היום לא לומד, ולמחרת שוב בתפילה אומר והאר עינינו בתורתך וכו', ושוב משיב לו הקדוש ברוך הוא הרי אני גם מעוניין שתלמד אבל תעשה אתה השתדלות ותשב ותלמד.

ולכן על האדם לחשוב היטב מה שמוציא מפיו, לא העיקר להתפלל ולא להבין מה הוא אומר, שאם אדם מבקש בתפילה כל יום מהקדוש ברוך הוא שיזכה אותו ללמוד, מצד הקדוש ברוך הוא אין בעיה, ויותר ממה שאנו רוצים ללמוד הוא רוצה, וכמו שאומרים יותר ממה שהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק, אבל צריך מצידנו להשתדל לקבוע עתים לתורה ובדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, והבא ליטהר מסייעין בידו.

ועכשיו אפשר להבין, שדוקא אותם אנשים שמקיימים את התורה הקדושה הם המאושרים והם הבני חורין האמיתיים, כי אנחנו מאמינים שאנחנו בניו של הקדוש ברוך הוא וה' אוהב אותנו והוא בחר אותנו מכל עם ורוממנו מכל לשון, וכל המצוות שכתובות בתורה הם לטובתנו.

עין באורך בספרים הנפלאים "שערי למוד", "נחלי למוד", "נחלי יוסף", "נחלי אשכולות" (תהנה).

מכאן התשובה מוצאת לכל אותם עמי הארץ השואלים, מדוע לנו ללכת בעקבות אבותינו ורבותינו, ולא נסלל לעצמנו דרך חדשה בעידן ה"מודרני", ואותם אנשים טועים, עיניים להם ולא יראו את חכמת תורתנו, שדנה בכל בעיה ומצוקה, ואם יכניעו את עצמם ללכת באורחות ישר, יראו ברכה ושמחה בחייהם, כי אין לנו שיעור אלא התורה הקדושה, והיא חיינו ואורך ימינו.

ועוד כתב שם הרמב"ם בהלכה י': עד אימתי חייב ללמוד תורה עד יום מותו, שנאמר "ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך", וכל זמן שלא יעסוק בלימוד הוא שוכח, ע"כ. ונאמר בתלמוד כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה (סנהדרין טז).

ועוד נאמר בתלמוד גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות (מגילה טז) וידועה היא המשנה במסכת פאה (והיא מובאת גם כן בתוך התפילה) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא, ואלו הם כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והבאת שלום בין אדם לחברו ותלמוד תורה כנגד כולם.

על כן יצאל אדם כל דקה שיש לו ללימוד תורה, וידוע שהגאון מוילנא זצ"ל שכל השנה כולה חישבן ומצא "דקות ספורות" של ביטול תורה, וכשהיה מגיע ביום הכיפורים בוידוי לביטולנו תורתך ימים ולילות, היה בוכה ומורוד דמעות, וכל זה על עשר דקות של ביטול תורה.

ומה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק, אנו שיש לנו בכל יום "קצת יותר" מעשר דקות ביטול תורה, ועל כן יחוס אדם על זמנו היקר מפז ויקדיש עתותיו ורגעיו לתורה, ולחינוך בניו לתורה ויראת שמים, ואז יכריזו עליו בשמים, לאחר אריכות ימים ושנים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו (מתנה לבר מצוה ח"ב).

ואם נתבונן הרי אנו כל יום מבקשים מהקדוש ברוך הוא בתפילה ותן בליבנו בינה להבין, להשכיל, לשמוע, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, והאר עינינו בתורתך וכו', ולא העיקר להתפלל, צריך גם להשתדל שהרי תורה מונחת בקרן זוית, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול ואם אדם לא יקבע לו

השתחוה לע"ז. אמר להם כך כתוב בתורה: את ה' האמרת היום וה' האמירך היום. ר"ל נשבענו להקב"ה שלא נמיר אותו והוא נשבע לנו שלא ימיר אותנו באומה אחרת. אמר לו הקיסר: אני אזרוק טבעת על הארץ ואתה תתכופף לקחתו, ויהא נראה הדבר כאילו השתחית לע"ז. ויאמרו הבריות שקבלת עליך מצות המלך. הרים קולו ואמר לו: וי לך קיסר, וי לך קיסר. על כבוד עצמך אתה חס ועל כבוד שמים אין אתה חס, הוציאו אותך להורגו אמרה לו אמו רוצה אני שתביאה לי ואנשק אותו קצת. הרימה קול בכי מר ואמרה: בני לכו אצל אברהם אבינו למערת המכפלה ותאמרו לו: אתה ערכת עקידה אחת ואני ערכתי שבע ביום אחד. אחרי שהרגוהו עלתה על הגג ונפלה ומתה. יצתה בת קול ואמרה: אם הבנים שמחה. מאושרת האם שבניה סירבו להשתחוות לצלם, וכך יהיו בעוה"ב ששים ושמיים.

זכור את יום השבת לקדשו (כ, ח). האחים הקדושים ר' זושא ור' אלימלך שוחחו פעם ביניהם וניסו לחשוב מה גורם לכך שכשמיגיעה השבת מתעוררת בהם הרגשת קדושה מיוחדת האם זה באמת בגלל קדושת היום או שזה בגלל כל ההכנות, הבגדים היפים שלובשים, השולחן המכובד שעורכים וכו'.

החליטו השניים לבדוק את העניין ולערוך סעודת שבת עם החסידים באמצע השבוע. אם ירגישו את קדושת השבת – יתברר כי חלילה אין הרגשת השבת שלהם אלא דמיון, ואם לא ירגישו את קדושת השבת – יתברר כי ההרגשות שבלבם ביום השבת ודרכי עבודת השם – אמיתיות הם.

ערכו השניים "סעודת שבת" ביום חול. לבשו בגדי שבת, חבשו את הכובעים והחליפות המיוחדות לשבת, ערכו שולחן גדול ויפה וישבו להגיד דברי תורה לפני החסידים שנקבצו סביב שולחנם. והנה הרגישו האחים הרגשה גדולה כאילו היום שבת הוא.

התחיל רבי אלימלך לבכות. "זושא", הוא אמר לאחיו, "מה עושים עכשיו?" יכול להיות שהכל דמיון? ענה לו ר' זושא: "אלימלך אחי, בא נלך אל רבנו המגיד ממזריטש, נספר לו הכול ונשמע מה יש לו לומר".

נסעו השניים אל המגיד וסיפרו לו את מה שקרה להם. ענה להם המגיד: "אם רבי זושא ור' אלימלך לובשים בגדי שבת, מכינים שולחן שבת ואומרים

לדוגמא אדם קונה מכונת כביסה, ומקבל דף של הוראות היצרן איך להפעיל את המכונה, ואדם שירצה להיות "חופשי", וללחוץ מתי שירצה בכפתורים של המכונה, המכונה מיד תתקלקל. כך הקדוש ברוך הוא שברא את העולם ובקי בפרטיה ורק הוא יודע מה טוב ומה לא, הביא לנו את התורה הקדושה, שיש בה הוראות שהם המצוות הקדושות, ואיך להתנהג בזה העולם, ורק מי שיילך לפי הוראות אלה הוא שיחזיק מעמד, ואדם שירצה להיות "חופשי" הוא מיד יתקלקל.

היום אנחנו רואים לצערנו את הקילקול הנורא שיוצא מהחינוך החילוני, בתי הסוהר מלאים, סמים, פריצות וכו' וכמה נערים שלא זכו להנות מהיופי של התורה שמו קץ לחייהם, לא כדאי להאריך בדברים מצערים אלה, ה' יחזיר אותם ואותנו בתשובה שלמה.

אנכי ה' אלוקיך (כ, ב). א"ר שמעון בן יוחאי אמר להם הקב"ה לישראל אלוה-אני על כל באי עולם אבל לא יחדתי שמי אלא עליכם, אני נקרא אלוהי עובדי כוכבים ומזלות אלא אלוהי ישראל.

לא תשתחוה להם ולא תעבדם (כ, ה). מעשה היה באשה אחת ולה שבעה בנים (במסכת גיטין נו, ע"ב לא מופיע שמה כלל, באיכה רבה היא מכונה מרים בת נחום, ובמקומות אחרים מופיעה בשם חנה). שלח הקיסר וקרא להם שילכו אחר חוקותי, הביאו את הבן הראשון ואמר לו השתחוה לעבודה זרה. השיב לו: כך כתוב בתורה: אנוכי ה' אלוקיך... הוציאוהו והרגוהו. והביאו את הבן השני לפני הקיסר אמר לו: השתחוה לע"ז. אמר לו: כך כתוב בתורה לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני הוציאוהו והרגוהו. הביאו את הבן השלישי ואמרו לו השתחוה לע"ז. אמר להם כך כתוב בתורה: לא תשתחוה לאל אחר. הוציאוהו והרגוהו. הביאו את הרביעי ואמרו לו השתחוה לע"ז. אמר להם כך כתוב בתורה: זובח לאלהים יחרם. הוציאוהו והרגוהו. הביאו את החמישי ואמרו לו עבוד ע"ז, אמר להם כך כתוב בתורה, שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד. הוציאוהו והרגוהו. הביאו את הששי ואמרו לו השתחוה לע"ז, אמר להם כך כתוב בתורה: וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. הוציאוהו והרגוהו. הביאו את השביעי ואמרו לו

אנשים הרוצים להבדיל את הזכור מעל השמור, העני בדרך כלל מעדיף את השמור, שהרי הוא איננו מנהל שום עסקים, ואינו עשוי להפסיד כלום משמירת שבת, אבל מאידך קשה לו לקיים את הזכור משום שאין לו ממון כדי לכבד ולענג את השבת ביין ובמטעמים ומגדנות וכד', כנגד זה העשיר מקיים את הזכור לכל פרטיו ודקדוקיו, כי אינו חסר ממון כדי להרבות במיני מגדנות ולכבד את השבת ברוב מטעמים ותענוגים, אבל מאידך קשה לו לקיים את השמור כי הוא סובר שע"י השבתת עסקיו הגדולים עשוי הוא להפסיד ממון רב. לפיכך אמרו חכמינו ז"ל "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו" ואי אפשר להבדיל ביניהם כלל, העשיר מחויב לקיים גם את השמור, ובו בזמן חייב הוא ג"כ לסייע לעני שיוכל גם הוא לקיים את הזכור.

זכור את יום השבת לקדשו (כ, ח). כתב הספורנו: היה תמיד זוכר את יום השבת בעסק בימי המעשה... לקדשו וכו', הזוהר שיסדר אדם עסקיו בימי המעשה באופן שיוכל להסיח דעתו מהם ביום השבת". באור נפלא מאיר הספורנו במצות "זכור את יום השבת לקדשו", שבכל עסק ועסק שהנך עוסק בו בימי החול, ראה והתבונן במהות המעשה ובעתידו שלא יהא מטרידך ביום השבת, ואם תראה שעסק זה יטרידך ואם תתעסק בו תהיה מוכרח להיות מוטרד ממנו ביום השבת – חדל ממנו ולך לעסק אחר. כלומר, יום השבת הוא יהא הקובע לך באיזה עסק לעסוק, ולפי מנוחת או טרדת השבת תקבע אם תקבל את עסקך. ובדוק והתבונן: אם זה עסק שאינו גורם טרדה ליום השבת – עסוק בו, ואם גורם טרדה – חדל ממנו. ובה הנך מקיים "זכור את יום השבת לקדשו", שכבר בימי השבוע, השבת היא המובילה שלך בכל עסקיך, ורק לפי שמירת השבת הנך קובע את עסקיך. הרי שבזה שאתה זוכר את יום השבת לקדשו בכל ששת ימי המעשה.

כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בהם וינה ביום השביעי על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשוהו (כ, ח). כותב רבינו האור החיים הקדוש חידוש מעניין, שה' יתברך ברא את העולם ונתן לו כוח קיום רק לששת ימים, ובכל שבת על ידי שישראל שומרים את השבת

דברי תורה כמו בשבת הם מצליחים להביא את השבת גם לימי החול ואין לכם סיבה לדאגה, זה לא דמיון, פשוט הבאתם את השבת לימי השבוע. בפרשת השבוע אנחנו קוראים את הציווי בעשרת הדברות "זכור את יום השבת לקדשו" מפסוק זה לומד הרמב"ם שעלינו לזכור את השבת בכניסתה וביציאתה, בכניסתה על ידי הקידוש וביציאתה על ידי ההבדלה.

את הקידוש אנחנו מבינים שלומדים מהמצווה לקדשו אבל מאיפה למד הרמב"ם שצריכים לעשות הבדלה ביציאתה? התשובה היא שהרמב"ם לומד שמצוות זכירת השבת היא לא רק בשבת אלא עלינו לזכור את יום השבת לקדשו במשך כל ימי השבוע, בשבת אנחנו מקיימים את הציווי על ידי הקידוש ואז כשיוצאת השבת אנחנו מביאים לידי ביטוי את זכירת השבת באמצעות ההבדלה שמזכירה לנו את השבת גם לימי השבוע.

בתורת החסידות כתוב שמטרת השבת היא לרומם את כל ימי השבוע ולהחזיר בהם קדושה, בשבת זה בא לידי ביטוי על ידי התעלות לגמרי מכל ענייני החול ועיסוק רק בענייני קודש. מהשבת אנחנו מקבלים כח ומחדירים את הקדושה גם לימי החול בהם אנחנו עוסקים בדברי חול ובזכות השבת הם נעשים על טהרת הקודש.

זכור את יום השבת לקדשו (כ, ח). זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו (רש"י). מובא ב"אמרי אמת" מה שנאמר בזמר "יום שבתון" ליום שבת, המיוחס לר' יהודה הלוי, "ופתחו וענו ה' אחד", יש לפרש לפי מה שמובא (מכילתא, מובא ברש"י שמות כ, א) שהיו עונין על עשרת הדברות על הן הן ועל לאו לאו. ואם כן על זכור היו צריכים להשיב הן ועל שמור שהיא לא תעשה היו צריכים להשיב לאו (השמר, פן ואל אינו אלא לא תעשה, מכות יג). ומה השיבו על זכור ושמור שנאמרו בדיבור אחד? ענו ה' אחד, שהשבת מעידה על אחדותו של הקב"ה.

זכור את יום השבת לקדשו (כ, ח). פירש"י זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו, במצות זכור נכלל ג"כ לכבד את השבת ביין ובמטעמים, ומצות שמור הרי הוא כפשוטו שמירת שבת שלא לעשות בו מלאכה. מובא בהמגיד מדובנא והנה מצויים

הגייב רבי חייא למשמע הדבר – "המכבד את השבת, זוכה גם הוא עצמו לכבוד".

ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך (כ, ט). וכי אפשר לו לאדם לעשות כל מלאכתו בששת ימים? אלא שבות בשבת כאילו כל מלאכתך עשויה. (מכילתא) מובא בתורה תמימה הביאור לדרשה זו מבואר בסמ"ק סי' ר"פ: מצוה להתענג בשבת, דכתיב וקראת לשבת עונג, וכן רמז משה רבינו בתורה: ועשית כל מלאכתך: ואיך יכול אדם לעשות כל מלאכתו בשבוע אחד, אלא ייראה לאדם בכל שבת שכל מלאכותיו עשויות, ואין לך עונג גדול מזה.

יוום השביעי שבת לה' אלוֹקֵיךָ (כ, י). רבינו האור החיים הקדוש מביא את דברי חז"ל שאמרו כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה מוחלין לו, ודרשו זאת מהפסוק 'אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו', והמילה 'מחללו' נדרשת – 'מחול לו'. ובזה מפרש את הפסוק כאן, 'יוום השביעי שבת' שעל ידי ששומר שבת כהלכתו, אז נעשה 'ה' אלוֹקֵיךָ', שגם אם פנה לאלהים אחרים ועבד עבודה זרה, בזכות שמירת שבת קודש, נעשה ה' אלקיו, ונמחל לו על מה שקיבל אלהים אחרים זולתו יתברך שמו. ובספר חפץ ה' שואל 2 שאלות: א, מהו הכוונה שומר שבת 'כהלכתו', וכי יש שומר שבת שלא כהלכתו? ב. מהו כוונת הפסוק 'אשרי אנוש יעשה זאת' הרי שמירת שבת היא היפך עשיה שלא יעשה מלאכה, ומהו הכוונה 'יעשה זאת'? ומתריך, 'שומר שבת כהלכתו' הוא, שלא די בכך שלא יעשה מלאכה, אלא שצריך לקיים כל הלכות שבת, אם זה סעודות ועונג שבת כראוי, אם זה התפילות והלימודים, אם זה הדיבור וההליכה שלו, שתהיה כראוי לכבוד שבת ולא כמו בימות החול. וזה גם כוונת הפסוק 'אשרי אנוש יעשה זאת' שיקיים כל סעודות והלכות השבת המעשיות כראוי, וגם יהיה 'שומר שבת' שלא יעשה בו מלאכות האסורות, אז יזכה ל'מחללו' מחול – לו, שימחלו לו כל עוונותיו.

כבד את אביך ואת אמך (כ, יב). ר' יעקב הלפרין היה ירא שמים גדול וחיפש להדר במצוות, הוא

הם נותנים בו כח קיום לעוד ששת ימים, וכן בכל שבת מתחדשת הבריאה לששת ימים נוספים. ובזה מתבארים דברי הגמרא 'כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית' (שבת קיט ב). ולכאורה קשה היאך שייך לעשות שותפות אחרי שכבר נגמרה המלאכה בששת ימי הבריאה??? אלא, שהבריאה מתחדשת בכל שבת על ידי שישאל שומרים את השבת, ועל ידי כך הם שותפים במעשה בראשית המתחדשת בכל שבת. ובזה מתפרש לשון הפסוק 'כי ששת ימים עשה', שלכאורה היה לו לומר 'בששת ימים עשה', אלא כוונת הפסוק שהקדוש ברוך הוא לא ברא ועשה אלא רק 'ששת ימים', ובאמצעות שומרי יום השבת וקדושת היום נבראים מחדש עוד ששת ימים.

זכור את יום השבת לקדשו (כ, ח). מובא בפסיקתא רבתי מעשה ברבי חייא בר אבא שהוזמן לביתו של יהודי בעיר לודקיא. בהגיע שעת הסעודה, הושיב בעל הבית את רבי חייא בסמוך לו בחדר מפואר, והנה הובא אל החדר מגש ענק, העשוי כלו כסף ומקושט בפיתוחי כסף, מעשה צורף אמן. אל המגש היו מחוברים עשרים וארבעה מוטות של כסף, המושחלים בעשרים וארבע טבעות כסף. את המגש נשאו בידיהם עשרים וארבעה עבדים, כשכל אחד מהם אווז במוט אחד של כסף. על המגש המפואר היו מונחים מכל סוגי התבשילים, ומכל מיני המאכלים שנבראו מששת ימי בראשית. עם העבדים נושאי המגש, נכנסו לחדר גם שני ילדים קטנים, ונעמדו אחד מימינו ואחד משמאלו של בעל הבית, והחל הראשון להכריז: "לה' הארץ ומלוואה". אך סיים את קריאתו, פתח חברו את פיו והכריז בקול: "לי הכסף ולי הזהב אמר ה' צבאות". "מפני מה העמדת לך ילדים אלו, המכריזים לך כך?" – תמה רבי חייא באזני בעל הבית. "עשיתי זאת כדי להזכירני תמיד, כי כל עושרי אינו שלי, ולא אבוא להתגאות בעושר זה". "ומפני מה זכית לכל הכבוד הזה?" – הוסיף רבי חייא לשאול. "קצב הייתי – ענה לו בעל הבית – וכל בהמה שמנה ומשובחת שהיתה מגיעה לידי בכל ימות השבוע, לא הייתי משתמש בה, ולא מוכר אותה, אלא שומר אותה לעשות ממנה מטעמים לכבוד שבת". "אכן, לא לחנם זכית לכל הכבוד הזה" –

שיביא לו כוס מים וכשהביא ראה שאביו מנמנם ואז התכופף לעבר אביו ולא זז משם עד שאביו התעורר, ותוך כדי שהוא התכופף הוא זכה להבין את הפסוק בתהלים פרק ע"ט "מזמור לאסף".

כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך (כ, יב). התלבטות לא קלה עומדת לפני הניצבים בפני טיפול אב ואם ישישים וסיעודיים, האם להוציאם מן הבית למוסד סיעודי? אדם שעמד בפני מצב כזה נכנס אל הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א ושטח בפניו את מצב אביו ואת כל המסתעף. הכריע רבי חיים שמכיון שמצות כיבוד אב היא מצוה גדולה וחשובה כל כך, על כן כדאי הוא המאמץ להחזיק את האב בבית ולא במוסד סיעודי והדריכו כיצד להצליח בכך.

כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך (כ, יב). שאל רבינו סעדיה גאון זצ"ל: מדוע דוקא במצות כיבוד הורים ראתה התורה לציין את מתן שכרה של המצוה "למען יאריך ימך", מה שלא ציינה במצוות אחרות? ומי יושב זאת בהסבר מעניין, אריכות הימים יותר משהיא שכר סגולי, היא קריאה של המציאות העתידית. התורה אומרת לאדם: אם תכבד את אביך ואת אמך, תהיה ברכה גדולה באריכות ימך. ילדיך יגדלו באוירה שמכבדת את המבוגרים במשפחה, וגם אתה, כשתזדקן ויאריך ימך, יעזרו לך בניך בשמחה, וממילא תאריך ימים בטוב ובנעימים. לעומת זאת, אם תתשרל בכבוד הורייך, הרי גם בניך לא יכבדוך, ואז מוטב לך שלא תאריך ימים. בספר 'נפלאים מעשיך' מובא סיפור נפלא: מעשה בעשיר שהיה לו אב זקן, עני וקשה יום. האב גר בבית בנו, אך לא קלים היו חיי הבן בצל אביו. הבלבל שלט באב הזקן, הוא הטריד בבקשות רבות, וגרם לתקלות שונות פה שפך את המרק, ושם לכלך את הרצפה, כאן מעד ושבר אגרטל יקר, ושם נקרע ספר שאחז בידיו הרועדות. יום אחד הגיע הקש ששבר את גב הגמל. היה זה כאשר אורחים חשובים הגיעו אל העשיר. בכבוד רב הפנה אותם אל הטרקלין המרווח, וישב עמם לדון בנושא שלשמו הגיעו. והנה הופיע אביו הזקן בסלון, ובהתנהגותו המוזרה גרם לבנו בושה בפני רעיו. פניו של העשיר נצבעו בארגמן, והוא גמר אומר בנפשו לשלח את אביו מן הבית. "שילך לקבץ לו נדבות יחד עם יתר עניי העיר, מדוע

נתייתם מהוריו בגיל קטן וכמעט לא זכה לקיים מצוות כיבוד הורים.

יום אחד נקלע למחיצתו של אחד מרבני תל אביב שסח לו שהוריו עלו לאחרונה מפולין ערב מלחמת העולם השנייה והם שרויים בחוסר כל, אלא שהרב עצמו מתפרנס בצמצום ובדוחק גדול ואין בידו לעזור להוריו, והוא מצטער מאוד על כך.

"כמה עולה מחייתם של הוריך לחודש?" שאל ר' יעקב. הרב נקב בסכום מסוים. ר' יעקב הציע לו על אתר 'עסקה': "אני אשלם מדי חודש את כל צורכיהם, כולל דיוור, בהרחבה גדולה, וכיבוד ההורים שלך, ייזקף לזכותי בשמים". חשב הרב על כך וענה שמדובר בשאלה קשה מאוד. הוא אמר שיוועץ ב'חזון איש' וישיב תשובה לר' יעקב הלפרן.

כאשר שטח הרב את שאלתו, התפלא ה'חזון איש' פליאה עצומה: "מה?

על שכר המצווה אתה דואג? בשביל ההורים יש לעשות הכל. אפילו להיכנס לגיהנום." לאחר שהות קלה חייך ה'חזון איש' והפטיר: "אל תדאג, לקב"ה יש מספיק שכר לשלם לשניכם".

מצוות כיבוד הורים שכתובה בפרשת השבוע היא אחת המצוות שבה התורה מגלה לנו את שכרה: 'למען יאריך ימך' חיים טובים ושלווים, ארוכים וברוכים, מלאי שפע וטעוני ברכה. בואו ניקח את המסר מהסיפור הזה לרגעי ההתלבטות, חוסר ההבנה, הרגעים הקשים בהם איננו מבינים למה מתכוונים הורינו ונתאזר בגבורה לקיים בקשותיהם, לבצע את הוראותיהם, לכבד את דעתם ולהוקירם. כך נזכה לאושר רוחני רב וגם לברכת שמים תמידית.

כבד את אביך ואת אמך (כ, יב). ידוע המעשה שמובא בגמ' קידושין (לא). בגודל מעלת כיבוד אב ואם שהיה אצל דמא בן נתינה שכיבד את אביו ולא העיר אותו משנתו ועל זה זכה וקיבל בשכרו פרה אדומה ושילמו לו החכמים הרבה כסף בעבור הפרה. מיד אחרי מעשה זו מובא עוד מעשה בענין שכר כיבוד אב ואם שהיה אבדימי מכבד את אביו ביותר, שאף שהיו לו הרבה בנים בחיי אביו בכל זאת היה רץ בעצמו כל פעם כשאביו הגיע והיה צועק עוד קודם שהגיע שהוא כבר פותח, ולא עוד אלא שפעם אחד אביו ביקש

לביתו, התרפס לפניו בבקשת סליחה, הלבישו במיטב הבגדים, והושיבו בכבוד בראש השולחן.

כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך (כ, יב).
סיפר הג"ר בן ציון פלמן זצ"ל: פעם פנה הגאון רבי חיים סולובייצ'יק זצ"ל לבנו הגרי"ז זצ"ל, בהיותו ילד, וציוה עליו: "יעלוועל, רוץ לדואר לקנות בול". הגרי"ז שמע בקול אביו ומיד רץ אל הדואר כדי לקיים את מצות אביו. באמצע הדרך ראה אחד מבעלי החנויות הסמוכות לביתו של רבי חיים, את הילד רץ מהר, הוא עצרו ושאל אותו להיכן רץ. השיב לו הגרי"ז שהוא רץ לדואר כדי לעשות רצון אביו שציוה לקנות לו בול. באותה שעה בדיוק היה לאותו בעל חנות בחנותו כמה בולים שקנה לעצמו. אמר לילד: "הנה יש לי כאן בול, אתה יכול לקנות אותו ממני, אינך צריך לרוץ כל כך רחוק עד לדואר". השיב לו הילד: "אבא אמר לי 'רוץ לדואר לקנות בול'". מצות כיבוד אב שלי היא לרוץ לדואר ושם לקנות את הבול, ולכן אינני מעונין לקנות במקום אחר את הבול, אלא לקיים את המצוה כלשונו של אבא, לקנות את הבול בדואר ולא במקום אחר".

כבד את אביך ואת אמך (כ, יב). ר' יעקב הלפרין היה ירא שמים גדול וחיפש להדר במצוות, הוא נתייתם מהוריו בגיל קטן וכמעט לא זכה לקיים מצוות כיבוד הורים. יום אחד נקלע למחיצתו של אחד מרבני תל אביב שסח לו שהוריו עלו לאחרונה מפולין (ערב מלחמת העולם השנייה) והם שרויים בחוסר כל, אלא שהרב עצמו מתפרנס בצמצום ובדוחק גדול ואין בידו לעזור להוריו, והוא מצטער מאוד על כך. "כמה עולה מחייתם של הוריי לחודש?" שאל ר' יעקב. הרב נקב בסכום מסוים. ר' יעקב הציע לו על אתר 'עסקה': "אני אשלם מדי חודש את כל צורכיהם, כולל דיור, בהרחבה גדולה, וכיבוד ההורים שלך, ייזקף לזכותי בשמים". חשב הרב על כך וענה שמדובר בשאלה קשה מאוד. הוא אמר שיוועץ ב'חזון איש' וישיב תשובה לר' יעקב הלפרן. כאשר שטח הרב את שאלתו, התפלא ה'חזון איש' פליאה עצומה: "מה? על שכר המצווה אתה דואג?? בשביל ההורים יש לעשות הכל. אפילו להיכנס לגיהנום..." לאחרי שהות קלה חייך ה'חזון איש' והפטיר: "אל תדאג, לקב"ה יש מספיק שכר לשלם לשניכם"...

שאסבול כל חיי בגללו?!..." אמר ועשה. אלא שעונת החורף היתה אז, וכאשר ירד הליל, התגבר הקור, ובעוד הבן העשיר נם בחדר מוסק ונעים על מטתו המצפה משירך, מכוסה בשמיכות מחממות, ניסה האב הזקן למצוא את שנתו על מצע סמרטוטים בקרן רחוב ולהתחמם בכמה סחבות, אשר עזרו לו כמים מלוחים לצמא. איכשהו הצליח להעביר את הלילה. בן קטן, טוב לב ועדין נפש היה לו לעשיר, ובעת בוקר, כאשר הלך ברחוב בדרכו לבית הספר, נחרד לפתע למראה עיניו. בפינת הרחוב ישב סבו בבגדים בלואים, כשכל גופו רועד מקר, ונראה כי זמן רב לא נכנס לפיו מזון כראוי. מתוך רגש רחמים טבעי נגש אליו, נתן לו את הכריך שהכינה לו אמו, והושיט לו אף מספר פרוטות שנמצאו בכיסו. לאחר מכן רץ הילד לביתו, כדי לספר לאביו את אשר ראו עיניו, אולי יחוס על הסב ויחזירהו לביתו. מה נדהם הבן כאשר שמע את תגובתו הצוננת של אביו. האב העשיר כלל לא הטה או זן ולב למצבו של אביו, אלא רק הציע לו ברוב "נדיבותו", כי יכול הוא לגשת לעליית הגג, שם באחת הפינות, בין החפצים הישנים מונח לו מעיל ישן שכבר יצא מכלל שימוש, "תוכל לקחת אותו לסבא", הפטיר בפנים זועפות. מיהר הבן אל עליית הגג, ומה עגמה עליו נפשו בראותו את המעיל כה ישן ומרופט. דמעות עמדו בעיניו: האם זה כל מה שיכול אביו העשיר לתרום לסבא האומלל?! מה יעשה?! כיצד יפקח את עיניו של אביו הטועה? כיצד ירכך את לבבו האטום? לפתע עלה רעיון בלבו, הוא נטל בידו האחת את המעיל הבלוי, ובידו השניה נטל מספרים גדולים, ירד חיש למטה, והחל לגזור את המעיל לשניים, לנגד עיניו של אביו. "מה אתה עושה? מדוע גזרת את המעיל?" התרעם האב ולא הבין. הביט הבן בעיניו של האב והסביר בתמימות: "לכבודך ולמענך אני עושה זאת... לעת זקנתך, כאשר תהיה זקן ותשוש, ולא אוכל עוד להחזיק בביתי, לא תצטרך לרעוד מקור עד שילך מישהו להביא לך מעיל. כבר מעשיו חוצה אני מעיל זה, חציו אלך להביא לסבא כאשר בקשת, ואת החצי השני אשמור בעליית הגג, כדי לשלוח אליך בימי החורף הקרים..." דקות ארוכות שתק האב בתדהמה. דברי בנו טלטלו את נפשו והמסו את לבבו. בהחלטה נחושה יצא לחפש אחר אביו, החזירו

קידוש שם שמיים." – הפטיר הרב. "אז תדע, כבוד הרב, שלי קרה אותו סיפור בדיוק! הייתי זקוק להשתלת כליה והרופאים פנו אל ילדיי. אבל... בני אמר שהוא נוסע עוד מעט למסע בחו"ל והוא זקוק לכוחות ותרומת הכליה תחליש אותו. פנו לבתי, והיא טענה שעוד מעט היא מתחילה סמסטר חדש באוניברסיטה והיא זקוקה לכוחות ללמוד, ולכן אף היא אינה יכולה." כאן פרץ הזקן בבכי והמשיך: "הנה, אתה רואה? נתתי לילדיי את החיים, השקעתי בהם הכל, הזרמתי כספים בלי סוף, שלחתי אותם ללמוד, נתתי להם חוגים ומה לא – והם השאירו אותי ככה! הייתי מאוד מדוכדך, ובדיוק אז נחשפתי לדין התורה בין ילדי הרב רביץ וראיתי מה זה הכוח של התורה, באותו רגע החלטתי לחזור בתשובה".

כבד את אביך ואת אמך (כ, יב). הרה"ק האמרי אמר זי"ע אמר פעם לאחד ממקורביו שמובא בספרים (חרדים פרק סא) שבהגיעו לגיל מצוות, צריך כל יהודי לבחור לכל הפחות מצות עשה אחת ומצות לא תעשה אחת, ולקיימן בשלימות, בכל מצב, אפילו אם הדבר דורש מסירות נפש. הוסיף הרבי, "אני קיבלתי על עצמי את העשה של 'כבד את אביך ואת אמך', ואת הלאו של 'מדבר שקר תרחק'. נשאל הרבי מדוע ראה לבחור באלו דווקא, והשיב כי המה הקשות ביותר.

כבד את אביך ואת אמך (כ, יב). מובא בתורת היהודי הקדוש פעם אחת באמצע הלימוד שלמד 'היהודי הקדוש' עם תלמידיו שיעור בגפ"ת, העמיק בעיון איזה ענין שהיה קשה לו, ובין הלומדים היה בחור מופלג שהיה יתום מאביו ר"ל, ומחמת שהכיר דרך 'היהודי הקדוש' ששזחה בעינון איזה עשה בדביקות עצומה, לכן הרהיב לילך לבית אמו לאכול, כי היתה לו חלישות הלב, ואחר אכלו בחפזון קם במהירות לרוץ לבית מדרש, כאשר כבר היה בדרך קראה לו אמו שיעלה לעליית הבית ויוריד עבורה חבילת שחת שהיתה צריכה. נתיישב בדעתו, אף כי אמנם אולי חזר 'היהודי הקדוש' ללמוד עם התלמידים, אבל הלא עיקר הלימוד הוא על מנת לשמור ולעשות (קידושי מ:): וכעת כאשר באה לידו מצוות כיבוד אם האם לא יקיימנה. שש לעשות רצון אמו. ומיד חזר ובא אל בית מדרש רבינו הק'. כאשר אך פתח את הדלת הקיץ רבינו הקדוש מעיונו, ובראותו

כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימך (כ, יב). סיפר כ"ק אדמו"ר מטולנא שליט"א, סח לי יהודי ישיש מעשה שאירע עמו לפני יותר מחמישים שנה. יום אחד קפצה עליו מחלה קשה, הרופאים הבהילוהו באומרם לו שהמחלה עלולה לקצר את ימיו. לקח היהודי את הדברים לליבו, לא ידע מנוחה לנפשו, והחליט לרדת לבני ברק לביתו של החזון איש. עברו ימים אחדים עד שהצליח לגייס את סכום הנסיעה ונכנס לביתו של החזון איש. שמע החזון"א את כל דברי היהודי שהיה שבור מאד בנפשו, ושאלו, "היש לך אב או אם?" הנהן הלה בראשו לחיוב. הוסיף ושאלו, כמה עלתה הנסיעה מירושלים? נקב הלה בסכום המדוייק. נענה החזון"א ואמר: "אולי תוכל להסביר לעצמך, כתוב בתורה 'כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימך' אימתי הוצאת לאחרונה על הוריק חמישית מהסכום שהוצאת עבור נסיעתך לכאן. במקום לתת את הכסף למצוה מובטחת זו, נסעת למקום שפעמים פתוח ופעמים סגור ואף כשפתוח אין זה מובטח שיתקיים האמור בפסוק..." העיד אותו יהודי: "הפשטות והישרות שבהם נאמרו הדברים מפי החזון"א, זעזעוני! מאותו יום ואילך שמתי מצוה זו של כיבוד אב ואם בראש מעייני, וב"ה זכיתי לאריכות ימים".

כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימך (כ, יב). מובא בברכת דוד בצפון תל-אביב היה בית-כנסת שבקושי "גירד" מניין מתפללים. יום אחד החל להגיע למקום מבוגר כבן שבעים, הוא לא נראה דתי מבית, הוא נהג להתפלל ומיד לצאת, רב בית הכנסת התפלא, בדרך כלל אדם כזה מגיע לאזכרה וכו' ומעולם לא ראה שבגיל כה מבוגר אדם כזה חוזר בתשובה. לאחר כמה פעמים שהאיש הופיע, פנה אליו הרב: "האם אתה זקוק לעשות אזכרה? אני פה הרב, תוכל להגיד לי." "לא. אני חוזר בתשובה." הרב נדהם: "מה קרה?" השיב האיש "האם שמעת על הסיפור של הרב יצחק רביץ ז"ל?" הרב נזכר במקרה שאירע עם הרב רביץ שעשה קידוש השם, הוא היה זקוק להשתלת כליה וכל ילדיו נלחמו ביניהם מי יתן את כלייתו לאביו. לבסוף ניגשו לדין תורה אצל הרב אלישיב זצ"ל, שפסק כי לבכור זכות הבכורה, ואכן הבכור תרם לאביו כליה. הדבר התפרסם ועשה קידוש השם גדול. "כן, שמעתי. באמת

בתוך ספר חומש, ליד הפסוק 'לא תגנוב'. לימים, ביקש ליטול את כספו, פתח החומש, ולא מצא את עשרת הרובלים במקומם. לעומת זאת מצא חמשה רובלים ליד הפסוק 'ואהבת לרעך כמוך' (יט, יח). נשא רבי זוסיא עיניו לשמים, ואמר, רבונו של עולם, ראה נא מה בין זוסיא לבין אותו יהודי כשר. זוסיא כשהיה לו סכום של עשרה רובלים, לא נתן דעתו על אחרים, וביקש לשמור את הכל לעצמו. ואילו אותו יהודי כשר, הסתפק רק במחצית, כדי לקיים 'וחי אחיך עמך' (ויקרא כה, לו).

לא תחמד בית רעך (כ, יד). כתב האבן עזרא, אנשים רבים יתמהו על זאת המצוה, איך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בלבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו. ועתה אתן לך משל. דע, כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה, והוא ראה בת מלך שהיא יפה, לא יחמוד אותה בלבו, כי ידע כי זה לא יתכן. ואל תחשוב זה הכפרי שהוא כאחד מן המשוגעים, שיתאוה שיהיה לו כנפים לעוף השמים, ולא יתכן להיות. ככה כל משכיל צריך שידע, כי ממון וכדו' לא ימצאנו אדם בעבור חכמתו ודעתו, רק כאשר חלק לו ה'. על כן הוא ישמח בחלקו ואל ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שהשם לא רצה לתת לו, לא יוכל לקחתו בכחו ובמחשבותיו ותחבולותיו, ע"כ יבטח בבוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב בעיניו. ביאר המשגיח ר' ירוחם ממיר זצ"ל, ל שאין כאן שאלה ותשובה, אלא שאנשים רבים תמהים על איסור זה, והאבן עזרא תמה עליהם. ואין הוא מתרץ את שאלתם, אלא מחדש האבן עזרא, שאם האדם יכיר ויחיה שהכל מאת ה' וכל מה שיש לו נגזר עליו משמים, אין לו כלל שאלה על איסור זה, כי כמו שאינו חושב איך הוא ירגיש אם היה לו כנפיים ואינו מתאוה לזה כלל, כמו כן אינו חושב איך היה אם היה לו ממון כמו לפלוני, ואינו רוצה את זה כלל, כי מה שנגזר עליו הוא מאת ה'. ויש לאדם להבין שאין תירוץ על שאלה זו, אלא אם הוא שואל סימן הוא שאינו מבין ואינו מרגיש את המצב שהכל מאת ה'.

בדרך אחרת ונפלאה ביאר הבית הלוי איסור זה, שהנה כל אדם יוכל לשער בעצמו, שאם יתאוה האדם לאיזו דבר תאוה היותר גדולה אצלו כל אחד לפי טבעו, ויהיה גם קרוב להשיג תאוותו וילך אחריה, ואז היצה"ר בוער בו כאש, ורק דרך

את הבחור הנכנס קם לפנותו מלוא קומתו ונמלך שמחה, ושאלו, איזה מצוה עשה כעת אשר עבורה נתלוה עמו האמורא הקדוש אביי, ובתוך כך שנכנס הנה, תירץ לו הקושיא שנתקשה בה זמן רב. סיפר לו הבחור את הנעשה עמו. אמר לו 'היהודי הקדוש', דנשמת אביי מתעברת אצל מי שמקיים מצוות כיבוד אם, והולכת עמו להיות לו חלק במצוה זו. כי אביי היה יתום מקטנותו (לא:). ואשר לכן נקרא שמו 'אביי' שהוא ראשי תיבות א'שר ב'ך י'רוחם יתום. (הושע יד, ד).

כבד את אביך... למען יאריכון ימיך על האדמה (כ, יב). מסורת אבות ונאמנות לערכי העם הקדושים מדורי דורות הם הערובה הבטוחה לקיומנו ולאורך ימינו על אדמת ארץ ישראל.

כבד את אביך ואת אמך (כ, יב). מסופר שהרה"ק ר' מיכלי מזלוטשוב זי"ע היה שבת אחד אצל הבעל שם טוב והיה אומר אם היה נוסע עוד פעם לשבת כבר המשיח היה מגיע, שאלו אותו אז למה לא נסעת ענה שאביו לא הרשה לו, שאלו אותו אבל המשיח היה מגיע, אמר מה שווה משיח אם לא אקיים מצות כיבוד אב ואם. אם אין לי קיום מצוה זו אין את כל המ'כעלע.

כבד את אביך ואמך (כ, יב). בספר 'מעשה איש' הובא, שכאשר הרב רוזשטיין זצ"ל הגיע עם תלמידיו לביקור אצל 'החזון אי"ש', ביקש אחד מן הילדים רשות לשאול דבר מה את מרן. כשניתנה לו הרשות הוא שאל: "איך הרב נהיה ה'חזון אי"ש"? הצדיק האדים כולו והשיב: "בזכות כבוד אב ואם".

לא תחמוד (כ, יג). הרה"ק מרופשיץ זצ"ל אמר: לעתיד לבוא ישב המשיח באולם גדול ויבקש מכל אחד להניח את צרור צרותיו ועושרו. לאחר מכן יכניס כל אחד לפי תורו ויאפשר לו לקחת איזו חבילה שהוא בוחר, ולאחר שכל אחד סוקר את החולי והעשירות המצויים לפניו, בוחר הו א את הישן והמוכר, את החבילה שלו, אותה הניח לפני רגע.

לא תגנוב (כ, יג). מובא בליקוטי ישרים (עמוד רפ"ו) הרה"צ רבי זוסיא מהאניפולי צבר סכום של עשרה רובלים. ביקש לשמרם מפני גנבים, הניחם

הילוכו הוא על גב הנהר הקפוי מקרח ובדרך ריצתו נחלקה רגלו על הכפור וחשב ליפול, הרי באותו רגע שנחלקה רגלו ונטה לפול הרי אז יבטל ממנו כל אותו התאווה, שהפחד שנתפחד מהנפילה העביר ממנו כל רצונו, שכן יסד הבורא יתברך בטבע כל הברואים שגם מעט פחד שיעלה על לב האדם מעביר ממנו כל כחות התאווה והחמדה.

ואם כן אחרי שהזהירה התורה ואסרה לחמוד, אם היה להאדם יראה מן האיסור אפי' יראה קטנה כיראת הנפילה גם כן שוב לא יחמוד כלל. והוסיף, שבזה יבואר טעות האדם מה שהוא חושב שיש לו תירוץ על המעשים רעים שלו כי בא לו על ידי תגבורת היצה"ר, ואין זה תירוץ שבמעט יראת ה' אם היה מעלה על לבו לא היה היצר יכול לו כלל. שהיצה"ר אינו חזק כלל ובמעט יראה נתבטל כל הכח שלו ועיקר שליטתו הוא רק במה שמשכח מקודם היראה מלב האדם.

אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם (כ, כ). כאשר האדם מחשיב את הכסף, הכסף מעוור את עיניו. אחד מתלמידיו של רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב התעשר עושר רב. והנה, הוברר שהעושר פגע במידותיו ובדרך התייחסותו לבני האדם, בהיותו עני הוא היה אדם נוח לבריות, האזין למצוקותיהם של רעיו וניסה לסייע להם כמידת יכולתו הדלה, ואילו עתה כשעלה לגדולה ורבו אפשרויותיו לסייע למצוקותיהם של רעיו וחבריו נאטמו אוזניו, הוא הפסיק לשמוע זעקת דל ולא שעה לבקשות האביונים. רבי יחיאל מיכל ששמע על הנהגתו של תלמידו לשעבר צר היה לו על כך והוא החליט לנסוע אליו ולנסות לשפר את דרכיו והנהגותיו. המגיד מזלוטשוב נסע אליו ודיבר על לבו, אולם הדברים לא חדרו ללב וניכר היה שהתלמיד שומע לרבו אך ורק מן השפה ולחוץ. הרבי החליט להוכיח לתלמידו על ידי מעשה עד להיכן הוא הגיע. הוא ביקש ממנו לגשת לחלון ולהביט החוצה לכיוון הרחוב. העשיר הביט החוצה וכשהרבי שאל אותו: מה אתה רואה, הוא ענה אנשים. לאחר מכן ביקשו הרבי להביט במראה ולומר מה הוא רואה, והעשיר ענה, אני רואה את עצמי. על כך הסביר לו הרבי, ההבדל בין הזכוכית של החלון לזכוכית של המראה הינו אחד ויחיד, המראה (הראי) מצופה כסף. הכסף מעוור את עיני האנשים ומונע מהם לראות את הזולת ואת מצוקותיו. האדם מתרגל לראות אך ורק את עצמו ואת טובותיו והנאותיו האישיות. אילו הוא היה מצליח להביט על העולם לא מתוך מבט של כסף והנאות, הזכוכית היתה הופכת לשקופה, והוא היה רואה ושומע את זולתו, את דוחק העניים ואת צרת החולים, והיה משתדל לסייע להם ככל יכולתו.

וכל העם רואים את הקולות (כ, טו). כבר בילדותו ניכר בו בצדיק רבי יצחק מאיר מגור בעל החידושי הרי"ם, שנועד לגדולות, מתמיד וחרוף היה, ולמדני עירו אהבו להשתעשע עמו בלימוד. אמור נא לי – שאלו פעם אחד מן הלמדנים, מדוע נאמר במתן תורה "וכל העם רואים את הקולות" וכי לא היה די אם ישמעו את הקולות? מה צורך יש בראיה? תאר לך – ענה הילד – אם לא היו רואים את הקולות, היו טוענים כל הגנבים כי הקב"ה אמר לו תגנוב בו' במקום לא תגנוב, וא"כ היה נמחק ח"ו איסור גניבה, משו"כ עשה הקב"ה נס, וכל העם גם שמעו וגם ראו את הקולות, ועכשיו אין מקום לטענות ומענות.

ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (כ, יז). ביאר הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע אפי' כשלא תחטאו תהיה ג"כ יראתו על פניכם.

ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלוקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (כ, יז). ואמרו חז"ל (נדרים כ.) "בעבור תהיה יראתו על פניכם" – זו בושה. הקשה בעל ה"קצות החושן" (בהקדמה לשב שמעתתא), שלכאורה אינו מובן, שהרי בתחילה אמר להם משה "אל תיראו", ולבסוף אמר "בעבור תהיה יראתו על פניכם". וביאר עפ"י דברי חובת הלבבות

ובגמרא במסכת מגילה (כח.) שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה, בזכות מה הארכת ימים? אמר להם מימי לא נתכבדתי בקלון חברי. מסבירה הגמרא איזהו מתכבד בקלון חברו? כגון אותו מעשה שהיה ברב הונא, שהיה נושא בידיו כלי כבד, בא רב חנא בר חנילאי ליטול את הכלי מידי של רב הונא לסייע לו, אמר לו רב הונא, אם רגיל אתה כשאתה בעירך לישא כלי כגון זה (שאינ בכך פגיעה במעמדך), הריני מאפשר לך לסייע לי, ואם לאו, אין אני רוצה בטובתך, שנמצא אני מתכבד בקלונך. נמצא שאף שרב חנא רצה לסייע בידיו של גאון הדור רב הונא לסחוב את הכלי במקומו, לא הסכים לכך רב הונא, אלא אם רב חנא רגיל בכך ואין בזה פגיעה בכבודו, אבל אם אין הוא רגיל בכך והוא רוצה לעשות כן אך ורק מפני שרצונו לסייע לרב הונא, אבל סוף סוף הוא מתבזה בכך, לא חפץ רב הונא בעזרה כזו, שאם כן נמצא שהוא מתכבד בקלון חברו.

ובאבות דרבי נתן שנינו, ושנת הבריות כיצד? מלמד שלא יכוין אדם אהוב את החכמים ושנא את התלמידים, אהוב את התלמידים ושנא את עמי הארץ, (כלומר, לא יאמר אני אוהב את החכמים ושונא את הטיפשים וכדומה), אלא אהוב את כולם, וכן הוא אומר "ואהבת לרעך כמוך", מה טעם? כי אני בראתיו. שכל מי ששומר תורה ומצוות ועושה מעשה עמך אתה אוהב.

בימינו עדים אנו לצערנו לשפיכות דמים נוראה שכזו, לידים ל"ע חולים במחלות שונות ומשונות, אבות קוברים את בניהם, פגועים רעים בהם נקטפים עוללים ומותיהם, ממש אותו ואת בנו ביום אחד. עומדים ותוהים אנו, על מה עשה ה' ככה לנו? אומר הגה"ק רבי מרדכי בנעט זיע"א: "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם, בין דין לדין – דבר ריבות בשעריך". מדוע ולמה יש דינים קשים? מדוע אין הבדל בין דם לדם? בגלל, דברי ריבות בשעריך! מחלוקות ומריבות שבשעריך הם שגרמו זאת.

והחכם ישכיל לאהוב ולכבד את הזולת ואת עצמו כמאמר חז"ל, איזהו מכובד המכבד את הבריות.

בפרשת השבוע נלמד את מעמד קבלת התורה, בו נעשינו עם מיוחד – העם הנבחר.

שאלו צדיקים: למה לא כתוב בתורה על מצוות תיקון המידות ודרך ארץ? תירצו ש"דרך ארץ קדמה לתורה..." המושג הזה, שדרך ארץ קדמה

ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו (כ, כג). הכלי יקר על פרשת יתרו כתב, שטעם איסור זה, הוא לפי שהעלייה במעלות היא דרך גאוה, והמזבח כולו ענווה, ועל כן אין לעלות אליו במעלות.

ולא תעלה במעלות. כשאתה בונה כבש למזבח, לא תעשהו מעלות מעלות אישיקלונ"ש בלעז [מדרגות] אלא חלק יהא ומשופע: אשר לא תגלה ערותך. שעל ידי המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך, ואף על פי שאינו גלוי ערוה ממש, שהרי כתיב (שמות כח מב) ועשה להם מכנסי בד, מכל מקום הרחבת הפסיעות קרוב לגלוי ערוה הוא, ואתה נוהג בהם מנהג בזיון. והרי דברים קל וחומר ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך, לא תנהג בהם מנהג בזיון, חברך שהוא בדמות יוצרך, ומקפיד על בזיונו, על אחת כמה וכמה: (רש"י).

מידת אהבת ישראל גדולה עד מאוד עד שנצטוינו מפי רבנו האר"י הקדוש זיע"א, לומר בכל יום קודם התפילה: "הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך, והריני אוהב את כל אחד מבני ישראל כנפשי ומאודי".

מובא בגמרא במסכת שבת (לא.) מעשה בגוי אחד שבא לפני שמאי ובקשו ללמוד את כל התורה כולה על רגל אחת. דחפו שמאי באמת הבנין שבידו, לא התייאש הגוי ונסה ללמוד אצל הלל הזקן, בא ואמר לו: רצוני ללמוד את התורה כולה על רגל אחת. לא הקפיד הלל ולא כעס. אמר לו: עמוד על רגל אחת ושמע: "מאן דסני עלך לחברך לא תעביד". כלומר: מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך. זהו עיקר התורה, ואת השאר לך ולמד.

הקשה בעל החידושי הרי"ם מגור זיע"א, מדוע אמר לו הלל בלשון שלילה ולא בלשון חיוב כמו "ואהבת לרעך כמוך"? ותרץ שגוי אינו מסוגל להבין לעשות טוב, הוא אולי יכול להבין שלא לעשות רע, ולכן אמר לו הלל כך, וכשיתגיייר יבין את תכלית האדם הרצויה לאהבת הזולת בבחינת חיוב של "ואהבת". וכך אכן הדברים, יהודי צריך להעניק ולתת הכל מתוך לב טהור ומלא באהבת ישראל אמיתית.

ומצינו במדרשים לא אחת ששואלים לו לאדם ביום הדין, האם המליך את חברו עליו בנחת רוח? מה זה להמליך? לעשותו מלך עליך!!! ולא סתם כך אלא בנחת רוח.

לי כוח אסתדר גם בלי המעיל, האבא חייב לצאת מהבית מפעם לפעם, שייקח הוא את המעיל. הדיינים שמעו וביקשו שיבואו בעוד שעה לקבל את הפסיקה, לאחר כשעה חזרו האב ובנו לבית הדין וראו שתלוי שם מעיל חדש ויפה, הדיינים הגישו להם את המעיל ואמרו להם ראינו שיש ביניכם כזו אהבה, החלטנו לקנות לכם עוד מעיל וכך פתרנו את הבעיה.

בסוף פרשת יתרו מזהירה התורה את הכהנים שלא יעלו על המזבח עם מדרגות רק על ידי הכבש שהיה מעין עליה משופעת למזבח "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערוותך עליו" מכיוון שכשאדם עולה במדרגות הוא מרחיב את פסיעותיו, וזה לא מכובד כלפי אבני המזבח. אומר רש"י שמכאן למדים קל וחומר, אם לאבנים שאין בהם דעת צריך אדם להיזהר לא לבזות אותן כל שכן כשמדובר על חברך שהוא בדמות יוצרך, שצריכים לנהוג בו כבוד ולא לבזותו חלילה.

השאלה היא למה אנחנו צריכים ללמוד מכאן שאסור לבזות את חברינו, הרי זה דבר מובן מאליה וגם כבר צוינו על כך במצוות "ואהבת לרעך כמוך"?

אלא שמכאן אנחנו למדים שאיסור הפגיעה בחבר היא גם כאשר הוא לא מרגיש את הפגיעה כמו באבנים שאינם מרגישות את חוסר הכבוד, וכן גם אם אין לי שום כוונת פגיעה, כמו הכהן שעולה על המזבח ואינו מתכוון לפגוע או לזלזל, אם ההנהגה יכולה להתפרש כפגיעה עלי להימנע ממנה.

כשרש"י לומד את לימודו על שמירת כבוד חברי הוא מוסיף את המילים "שהוא בדמות יוצרך" מכיוון שהאדם נברא בצלם אלוקים הרי שפגיעה בחבר היא כפגיעה בקב"ה. ואם כך זה בצד השלילי בטח שכך זה בצד החיובי שכאשר אנחנו מכבדים את החבר אנו מכבדים בזאת את הקב"ה ומראים את אהבתנו אליו. ובזכות החיזוק באהבת ישראל וההשתדלות לראות את הצד של החבר, לדבר בשבחו וטובתו ובטח שלא לפגוע בו, דיאג הקב"ה ויעשה שיהיה טוב לכולנו.

ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו (כ, כג). כתב רש"י, שעל ידי המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך, ואף על פי שאינו גלוי ערוה ממש, מקום הרחבת הפסיעות ק רוב

לתורה, מורה לנו שבהיעדר דרך ארץ - לא ניתן לרכוש את חכמת היהדות. נשאלת השאלה: מדוע? והרי רכישת ידע בתחומים אחרים אינה מותנית בתנאי זה. התשובה היא שהתורה אינה מדע ככל המדעים, אלא הוראת דרך חיים לאדם מישראל, כדי שעל ידה הוא יתעלה ויתקדש, ודרגתו הרוחנית תשתפר. כאשר האדם אינו מחונן בדרך ארץ - אין לתורה שהוא לומד על מה לחול. יסודן של הליכות אלו מצוי בעומק מהותו של כל יהודי.

בזמן המבול, כל העופות, החיות ובני האדם מתו... חוץ מן הדגים. הפסוק אומר "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ"; דווקא כל אלו שנמצאו על הארץ, הם אלו שהשחיתו. אבל הדגים היו "צדיקים". הם לא היו על הארץ, אלא שחו במים, והם ניצלו מהמבול כי הם לא פגמו... לעומת זאת, במכת דם שהביא ה' על המצרים - היחידים שמתו היו דווקא הדגים, כמו שאומר הפסוק "והדגה אשר ביאור מתה ויבאש היאור...". למה פתאום דווקא הם מתו?

אומר האדמו"ר 'פני מנחם' מגור: אתה יכול להיות דג צדיק... אבל אם אתה שותה את הדם של השני, אתה הראשון שתמות.

עלינו לזכור שלא המדרש הוא העיקר, אלא המעשה. עלינו לנהוג בדרך ארץ בכל אשר נלך, ביחד עם קיום התורה והמצוות, ורק כך נממש באופן מלא את יעודנו ומהותנו כעם הנבחר.

אב ובנו הגיעו פעם לרב וביקשו את עזרתו להכריע בוויכוח קשה שיש ביניהם, יש להם מעיל אחד בבית, החורף הקשה בפתח וכל אחד טוען שהמעיל צריך להגיע דווקא אליו, האבא טוען שהוא חולה ואם לא יהיה לו מעיל הוא לא יוכל לצאת מהבית ויאלץ לבלות חודשים סגור בבית, לעומתו טוען הבן שהוא זה שעובד ומפרנס גם את האבא ואם הוא יצא בלי המעיל הוא יהיה חולה, לא יוכל לעבוד ולשניהם לא יהיה מה לאכול.

הרב שמע את הטענות, אמר שקשה לו לענות והפנה אותם לבית הדין, אך הציע להם שיבואו בגישה שונה, שכל אחד מהם יסביר לדיינים למה לדעתו השני צריך לקבל את המעיל, הגיעו האב ובנו לדיינים, האב אמר אני כבר זקן ולא ייקרה כלום אם אשאר בבית, הבן שלי מפרנס אותנו הוא חייב את המעיל, הבן טען אני עוד צעיר ויש

השיב האופה: "הוא מסכן אין לו בבית וגם אין לו כסף לקנות - אני יכול להבין מה הביא אותך לגנוב... אבל אתה?! וכי חסר לך בבית? למה בכלל נכנסת לכאן?"

והנמשל ברור מאליו: אפשר להבין את הגויים שלומדים את חכמתם ונשארים כבהמות... אבל יהודי מה לו ולחכמות החיצוניות? לשם מה הוא נכנס לשם כשיש לו בבית - בית המדרש חכמה שכוללת בה את כל אלו - התורה?

כמה הלקח נוקב לגבינו - האם 'מילאנו את כרסינו' ש"ס ופוסקים שכבר יש לנו זמן ללמוד חכמות אחרות. האם בוחרים אנו להשלים את ידיעותינו בתורה או חלילה בדברי הבל וסרק.

אך עלינו לדעת שבשונה מהגויים אותנו ישאלו: "מה חיפשת שם?!"

UNDER ONE ROOF

RAMAPOST

382 ROUTE 59 SUITE 264, AIRMONT, NY 10952 • 845.369.9600 • INFO@RAMAPOST.COM • WWW.RAMAPOST.COM

